

MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLÍTICA

Preu: 20 cènts. - Pelai, 62. Telèf. 15300. - Subscripció: 2'50 ptes. trimestre

demana, amb tota la premsa catalana,
una més ampla amnistia com un acte
de justa i necessària reparació.

Com fou proclamada la República a Barcelona l'any 1873

Records d'un testimoni en el seu aniversari

Dimarts va fer 57 anys de la proclamació de la República de 1873. Els republicans, entre els quals ens comptem, han commemorat cada any un fet que encara pot tenir un eco en la història contemporània. Però aquestes commemoracions anuals ens relleven de fer comentaris a un fet que tard o d'hora ha de tenir una segona part. Volem només fer observar que amb 57 anys l'atmosfera europea ha canviat i és ara favorable al règim republicà. Fa 57 anys la monarquia era una planta cultivada a tot arreu d'Europa. La República francesa, proclamada per un vot de majoria, era una excepció, una flor que no feia estiu i que semblava que havia de morir-se

Quan tornàvem d'aquest darrer assalt ens va costar molt travessar novament la Rambla per tornar a l'Ajuntament. Hi havia una multitud expectant i entusiasta que s'havia llançat al carrer per assabentar-se dels fets. Nosaltres, amb les armes que havíem arrellegat, formàvem ja una força ciutadana respectable. D'ella sortí més tard la Milícia Nacional de la ciutat.

Els regidors monàrquics van desertar aquell dia llurs càrrecs. Els regidors republicans, en comptes de presentar-se com semblava lògic a fer-se càrrec de l'Ajuntament, es feren fonedissos també. En Demetri Danyans va estar tot el matí al Consistori esperant l'arribada de personalitats

La primera República espanyola era proclamada a Barcelona. Aquí fa punt l'amic Cot i passa a explicar la situació política a Catalunya durant aquell període.

***

«Hi havia aleshores de Capità General Gaminde, enemic declarat de la República, molt conegut per la seva entrada victoriosa a Gràcia després d'un setge d'alguns dies, quan la sublevació de les quintes. Va demostrar des dels primers moments una actitud hostil i sospitosa.

Els republicans no podien tenir cap confiança en els regiments de la guarnició. Només la classe dels sergents era addicta. Per ells s'assabentaren els republicans d'un cop d'Estat preparat per Gaminde per enderrocar la República, el qual havia de tenir lloc el 24 de febrer. Diverses informacions coincidents a informar-los que el Capità General havia ordenat que totes les tropes de la capital sotessin a operacions en persecució dels carlins, mentre que les tropes que tenien aquesta missió des de feia temps tornarien i formarien elles la nova guarnició. Es tractava de tenir a la ciutat tropes que no s'haguessin comunicat encara amb el poble i els republicans armats.

El matí del 25 havien d'estar a punt les primeres forces per sortir en campanya. Entre elles, en primer lloc, els batallons de l'Havana i de Cuba i una bateria d'Artilleria de Muntanya. A la Diputació, on hi havia el Quarter General de la Milícia Nacional van saber per confidències dels sergents l'hora de sortida d'aquestes tropes.

Els republicans van organitzar ràpidament la defensa. De matinada van organitzar comissions de diputats provincials i de republicans prestigiosos que es presentaren a les casernes i van requerir els coronels dels regiments per tal que les tropes, abans de marxar, anessin a la plaça de Sant Jaume a jurar fidelitat a la República. No tots els coronels accediren, però com que altres diputats parlaven entretant als soldats, aconseguien convèncer-los, i les tropes es dirigiren a la plaça de Sant Jaume on foren rebudes pels diputats provincials amb llur president al davant i prestaren jurament de fidelitat a la República.

Els batallons de Cuba i de l'Havana, al davant dels quals es va posar el conegut federal, el periodista Lluís Carreras, en lloc d'anar a agafar el tren, foren portats entre aclamacions a la plaça de Sant Jaume. Les bandes tocaven. El poble, entusiasmada, va sortir al carrer. Jo era, com molts joves, entre la multitud. Era hora d'anar al meu treball i duia al cap la barretina habitual. Era tan gran l'entusiasme dels soldats per la República, que molt aviat canviaren llurs rossos per les nostres barretines.

La plaça de Sant Jaume fou ocupada militarment, per si algun regiment es negava a jurar i tractar-lo com a facciós. Mentrestant, la bateria de muntanya sortia de les Drassanes i anava per la Muralla de Mar cap a l'estació per a ésser embarcada. Uns joves federals, entre els quals hi havia Feliu i Codina, s'apoderaren de les regnes dels muls i, victorejant la República Federal, els dugueren per la Rambla cap al carrer de la Llibertat (avui de Ferran VII), on foren rebuts en triomf. Les tropes de les altres casernes, captades pels oradors republicans, també varen anar venint. Adhuc els carabiners — molt liberals durant tot el segle XIX — vingueren. Només la Guàrdia Civil va deixar d'adherir-se a l'ordre nou de coses. El propòsit de Gaminde havia fallit.

La República, tolerant, no va destituir Gaminde. A l'últim fou imprescindible rellevar-lo, i la República posà en el seu lloc el general federalista Contreres. Molts militars es negaren llavors a servir lleialment la República, i anaren a engruixir les files dels carlins.

Litografia publicada en «La Flaca» en maig de 1873

aviat. La guerra ha destronat una renglera de famílies reials i imperials. La monarquia ja no és considerada enlloc com una institució de dret diví, sinó com una institució de dret públic que en certs llocs, gràcies al constitucionalisme, viu respectada, com succeïx a Anglaterra, Bèlgica, Holanda i Escandinàvia. La monarquia sembla que sigui una planta característica del Nord d'Europa. Als països del Migdia, països menys legalistes, la manca de respecte a la Constitució ha gastat una institució de la qual pot dir-se justament que un cop passada l'època d'ésser útil, ha de consumir totes les seves energies veillant per a la seva pròpia defensa.

Però valdrà més que en lloc de seguir fent comentaris commemorem la data de la proclamació de la República. Desitjant recordar com fou proclamada la República a Barcelona, ens hem dirigit al vell republicà Pau Cot i Verdagué, preguntant-li que expliqués els seus records personals. La narració de Pau Cot té tot el perfum d'un document. Servit per una memòria tan admirable com les seves conviccions, Pau Cot arriba a recordar quin temps feia a Barcelona el dia 11 de febrer de 1873, data de la proclamació de la República.

Pau Cot ha començat recordant-nos que la República instaurada a conseqüència de l'abdicació del rei Amadeu de Savoia, va sorprendre tothom, àdhuc els republicans. Les circumstàncies eren crítiques: hi havia una guerra a Cuba que feia quatre anys que durava, una guerra civil carlista amb un any d'existència, tota una xarxa de conspiracions borbòniques per arribar a una restauració monàrquica i, finalment, una opinió pública previnguda hostilment contra la República, a la qual considerava com una manifestació d'anarquia.

En ésser coneguda a Barcelona la notícia — diu el nostre amic —, el poble sortí al carrer, malgrat el temps inclement, per palesar la seva joia. Molts edificis feren lluminàries i, en la nit freda, les músiques ompliren els aires amb ressons de la Marsellesa, entre aclamacions a la llibertat i a la República nou-nada.

Un grup nodrit d'entusiastes ens dirigírem a l'Ajuntament per tal d'aconseguir armes. Les obtinguérem. En les mateixes que poc abans, pel setembre de 1872, els municipals havien disparat contra el poble en ocasió d'una revolta pels consums. Vàrem constituir allí mateix un guàrdia permanent a fi d'evitar els excessos i defensar el règim nou. El que va dirigir l'escaramussa contra l'Ajuntament era un obrer conegut per «Llaurete», el qual s'havia distingit en les files republicanes i havia lluitat a Itàlia sota les ordres de Garibaldi.

Després de muntar una guàrdia a l'Ajuntament, i sempre sota les ordres d'aquell obrer, anàrem al palau de la Generalitat. Hi havia allí una guàrdia permanent de Voluntaris d'En Targarona, coneguts per «Cipaios». Aquest cos era odiat per carlins i republicans perquè s'havia distingit defensant el règim a les barricades i en moviments electorals. Sota Amadeu, per exemple, i havent-hi al poder Sagasta (1872), van cometre tota mena d'atropes: rebien els electors contraris al règim a garrotada seca, trencaven urnes, etc., i arribaren fins i tot a ferir a banyonades l'enginyer Modest Lafont, conegut pel seus ideals republicans. El fet — ho recordo bé — va tenir lloc a un col·legi electoral del carrer de Ponent. Els vam expulsar d'allí, després de fer-los fer entrega de l'armament, i obeïren sense protesta. També assaltàrem un quarteret de policia i una botiga d'armer.

republicanes a fi de constituir una junta revolucionària, com sol fer-se en casos així. No va venir ningú, i l'home se'n va tornar tot decebut. Demetri Danyans era un federalista honest i prestigiós. Pertanyia a l'Estat Català.

Hi havia aleshores a Barcelona diversos centres republicans. Castelarins o «transigents» — és a dir, partidaris de col·laborar amb governs monàrquics — al carrer Nou de la Rambla, en una entitat coneguda per «Club de Versalles». Eren els més tebis. «Intransigents» federalistes, aplegats en l'Estat Català, al 6 del carrer del Pi. Entre els federalistes hi havia Valentí Almirall — el qual coincidia encara en termes generals amb Pi i no havia cristallitzat doctrinalment el seu catalanisme en potència —, Manuel de Lasarte, fundador d'El Diluvio, Demetri Danyans (ja anomenat), Baldomer Lostau, Artur Guardiola, Víctor Simal, Roig i Minguet i molts d'altres, bona part dels quals van vessar llur sang per defensar la República. I, finalment, al carrer de Mercaders 42, l'Ateneu Català de la classe obrera, constituït totalment per obrers pertanyents a la Primera Internacional. Aquest darrer local estatjava també las «Societats d'ofici», sindicats embrionaris de l'època. Hi havia també altres centres secundaris. Entre aquests era remarcable el club conegut per «Tir Nacional», al carrer de Sant Pau 45, on es reunien molts joves exaltadíssims i anarquitzants, Serraclara, Feliu i Codina, Eugeni Litran, Lostau, etc., infatigables polemistes molts d'ells.

Tota aquesta gent, sense diferència de matisos, es va posar decididament al costat de la República. Nosaltres vam passar tot el dia 11 ocupant els llocs estratègics de les Cases Consistorials. No hi va haver cap incident d'importància. Únicament un tranquil, molt ben vestit, va entrar per la porta de la Font de Sant Miquel i se'n va endur, com aquell que res, un cavall de la guàrdia municipal. Ens en vam adonar, ell fou detingut i el cavall fou tornat a la quadra.

Devien ésser les tres quan va venir cap a ca la Ciutat una comissió nombrosa amb un gran estendard blanc, en el qual es proclamava, amb lletres ben vistents, l'Autonomia Individual, Municipal i Regional. El van posar al balcó, i el poble vingà pronunciar visques a la República Federal. Cap a les quatre es va escampar la brama que venien tropes en actitud poc tranquil·litzadora. Ens vam preparar contra tota mena d'eventualitats, però sortosament no hi va haver per part de la tropa cap provocació. Tot era una fantasia popular. Els fets es reduïen a que l'autoritat militar havia disposat que una banda de regiment anés a donar un concert a la plaça de Sant Jaume. La banda va tocar els himnes liberals de l'època que foren aplaudits frenèticament per la multitud.

Després del concert va començar la feina. Van començar a venir alguns republicans caracteritzats i uns quants regidors de la minoria republicana. Tots plegats eren tretze. Van haver de formar, a falta d'altres elements i degut a la dimissió presentada a correuít pels regidors monàrquics, la corporació municipal, que devia durar fins a les eleccions que convoqués el nou règim. Narcís Buixó i Prats fou nomenat alcalde.

Al vespre ens van assignar una retribució de dues pessetes diàries a cada voluntari de la República. Molts vam refusar-les, i anàrem a reposar de les emocions i les trifugues d'aquell dia.

MIRADOR INDISCRET

Al «hall» del Palace de Madrid

No fa gaires dies hi havia al «hall» del Palace de Madrid una consternació general. Feia pocs instants que el país havia donat un tomb i totes les autoritats aficionades de província eren a Madrid amb una tristesa perfecta de funerals. Hi havia una autoritat barcelonina amb títol i propietats a la carretera de Pedralbes. L'home estava trist i anorreat. No sabia el que li passava.

Hi havia, però, En Joan Sarradell, que en veure tan desfet el seu amic li va dir: — Més que un cap polític semblava una vídua.

En Francesc Torras es prepara

En Torras és un amic de l'Alba. L'home va acceptar, segons diu ell, ben a contracor un càrrec de diputat provincial. L'home s'ha passat tot aquest temps firmant fulles de la U. P. i malparlant de la situació. Quan va saber la nova l'ex-diputat a Corts i provincial per Granollers, se'n va anar a la Diputació i va dir: — Gràcies a Déu que ja han guanyat els meus! Quines ganes en tenia.

El senyor Vidal i Salvó també es prepara

Esperem la rectificació d'aquest «Mirador indiscret». Pel que pugui ser, advertim que ja rectifiquem, però ens consta l'autenticitat de la dita.

Quan el senyor Vidal i Salvó, jove advocat que de la Lliga va passar a ocupar el càrrec de President d'un Comitè Paritari i ha complert degudament les seves virtuts essencials polítiques, va saber la transformació, va dir amb un to d'home sincer que espantà els que el sentiren: — Veus? Si ara fóssim valents seria l'hora de fer alguna cosa...

Preparant les eleccions

A la «penya» del Colón En «Pol» ha tornat a tenir una mena de personalitat catègòrica i extraordinària.

— Apa, Agulló, quina feina us espera, eh?

— No, no gaire...

— Com s'entén? I les eleccions?

— Ja ho tenia tot arreglat. Només cal que el Cens accepti les nostres incursions i ja podeu comptar que guanyarem les eleccions.

— I en té moltes d'inclusions a fer, la Lliga?

— Moltes. Totes les que ens ha esborrat la U. P.

Tan aviat?

Hi havia dos socis de la Lliga i del Ateneu al saló d'escacs d'aquesta casa del carrer de Canuda.

— I què, què es diu per a les candidatures?

— Home, els de sempre: En Narcís Batlle, En Cambó, En Rahola...

— Trobo que hi haurien de posar un nom de jove...

— Ja hi han pensat i diuen que el més jove que troben és En Vallès i Pujals.

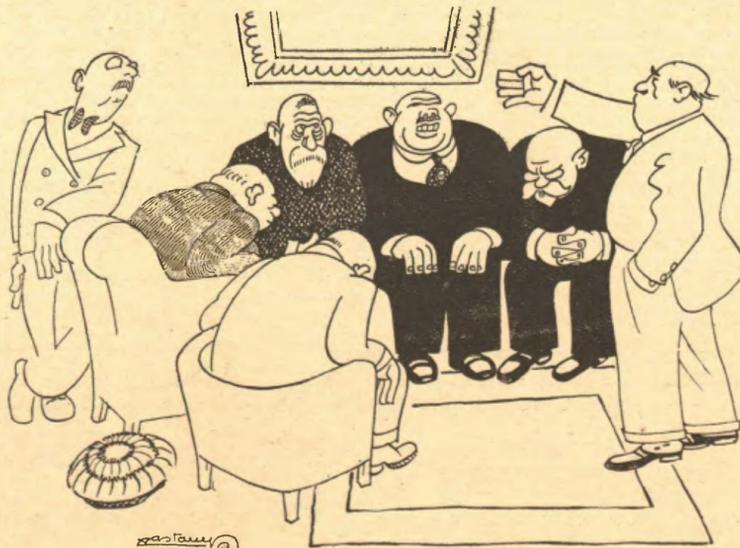
En Josep Pla, optimista

A acomiadar al senyor Cambó va anar-hi molta gent. La *Veu de Catalunya* en diu els noms, i entre aquests el de Josep Pla. L'home estava molt entusiasmada i fins va cridar diferents vegades. En sortir un catalanista que havia anat a acomiadar un particular, topà amb En Pla i li va dir:

— Vós, Pla, per aquí...

— Sí, miri, què s'ha de fer... no es pot matar tot el que és gras.

ELS QUE SE'N VAN

— Amics meus: No es dirà que no hem servit de res. Almenys haurem demostrat que sempre hi ha un pitjor.

Coses de solteria

Amb un plausible desig de deixar les coses al seu lloc, a la Diputació es va decidir de fer passar a la *plantilla* els empleats ingressats aquests darrers temps i que constaven com a temporers. Per tant, el senyor Milà i Camps va portar un gran paquet de paperassa per sotmetre'l a la signatura de l'interventor senyor Bosch. Com sigui que aquest es negués a firmar, allegant una sèrie de raons, el senyor Milà es va limitar a expressar el seu descontentament amb aquestes paraules:

— Ara comprenc per què no us heu casat mai, amb aquest caràcter que teniu!

Perquè, ja podem dir-ho, el senyor Bosch encara és solter.

Els situacionistes

Els directius de *La Noche* s'han enfadat d'allò més per l'eco que els vàrem dedicar parlant d'un xefis amb el qual havien festejat la caiguda de la dictadura. Després de dir que el xefis és imaginari, se les emprenen personalment contra uns amics nostres per treure's l'espina d'una broma que fèiem sobre el seu situacionisme en totes les situacions.

Se'ls veu que tenen por que es parli massa del que han dit i del que han fet en aquests darrers sis anys. I no n'hi ha per tant. Per molt que ens vulguem divertir amb ecos més o menys intencionats sobre la manca de formalitat política del seu diari, no els podem fer cap mal. Com deia el nostre amic Fontdevila en un cas semblant, aquestes coses només poden fer mal a l'amo de *La Palma*, però a la gent que n'han fet un ofici no li ve d'un pam.

Sap greu com s'ha de veure Màrius Aguilar. Camí de la vellesa, tenir-se d'enfadat per defensar la integritat de conviccions del senyor Pich i Pon i dels seus diaris. Com qui no diu res. No s'ho tindria de pendre tan a la valenta, perquè al capdavant potser haurà perdut el temps i el bon humor sense cap resultat. El senyor Pich que és un home de món i porta molts anys de barraquetes, se sap sortir de tot amb molta agilitat, i no fóra estrany que li fes nosa el servei d'un sentimental que té tan poca corretja.

L'activitat d'En Cambó

Diuen que En Flos i Calcat havia estat el mestre de primeres lletres de l'avui cèlebre Francesc Cambó. L'amor que aquest mestre tenia pel polític català era fanàtic. Va venir un dia que En Francisquet — nom que li donava En Flos — va ésser ministre. No sabem per quin motiu el professor va creure oportú anar a Madrid a demanar al deixeble un favor que depenia del ministeri.

— Ara que ell és ministre mai podrà tenir una ocasió igual per solucionar el meu assumpte — i posant mans a l'obra va agafar el tren i cap a la capital d'Espanya. L'arribada d'En Flos al ministeri va ésser entenedidora. En Flos amb l'emoció al cor va entrar al despatx del ministre disposat a una d'aquelles escenes obligades d'abraçades, petons i llàgrimes. Els braços se li obrien i la veu se li anava a fer opaca.

En Cambó, assegut a la cadira ministerial, va alçar els ulls sense alçar-se.

En Flos se li anava a tirar al coll... El ministre, o sigui En Francisquet, se'l mira i li diu secament:

— Siguen breu.

"L'acompanyo en el sentiment"...

L'altre matí la «Casa de la Premsa», on segons sembla no van gaire els periodistes professionals, donaren una festa en record del poeta Bécquer. Hi assistia un nét del poeta que tingué de rememorar, per mitjà de l'actriu Carme Díaz, les paraules dites en honor del poeta romàntic tant del Pare Lisbona com pels germans Quintero.

En acabar la festa, una senyora vestida de dol, molt trista i romàntica, s'apropa al nét del poeta i li digué agafant-li les mans i estrenyent-les-hi en un instant d'admiraació deixada anar:

— I fa molt que ha mort el seu avi?

— Sí, sí... senyora...

— Ai, cregui, cregui que l'acompanyo en el sentiment.

Ha aparegut Salvador Dalí

Finalment ha estat trobat Salvador Dalí. Havia desaparegut, hom havia fet posar anuncis als diaris, la família es pensava que devia haver marxat a la Polinèsia, ningú no en sabia donar raó, els seus admiradors passaven unes dies d'angúnia, i el trust del suro estava a punt de fer un crack, davant el perill de trobar-se amb un gran stock de matèria sense saber com col·locar-la.

Però Salvador Dalí ha estat finalment trobat. Ha estat trobat a Marsella, en companyia d'una senyora russa.

Vaja, que per molts anys, i ens alegrem que no hagi estat res.

La nostra benvinguda a

MIGUEL DE UNAMUNO

que s'anuncia com un símbol de les noves lluites per la llibertat. Esperem que, com ell, els altres exiliats vindran prompte a la terra dels seus i dels nostres amors.

La mesura

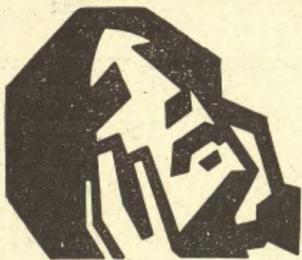
La biblioteca de l'Ateneu. Poal-Aregall escriu en el seu pupitre de costum. Se li acostia un dels criats de la casa: — Senyor Poal-Aregall, abaxi hi ha una senyoreta que demana per vostè. — No ha dit què volia? — Diu a veure si vol fer el favor de firmar-li un exemplar del seu llibre. Poal-Aregall, estovat, s'aixeca i s'encaamina al saló d'espera. Als dos minuts torna a ésser assegut el seu pupitre escrivint, tot prenent café. L'endemà l'escena es repeteix: — Senyor Poal-Aregall, abaxi hi ha una senyora que demana per vostè. — No és pas la d'ahir? — demana Poal-Aregall amb mal humor. I el criat respon sense donar-li importància: — No, senyor, la d'avui encara és més lletja que no pas la d'ahir. Per si aquestes visites sovintegessin, Poal-Aregall va dir al majordom de l'Ateneu: — Escolti, Francisco, d'ara endavant si ve alguna senyora o senyoreta demanant per mi, si no és «guapa» digui-li que no hi sóc. — Bien, don Miguel, pero como esto de la belleza es relativo, usted comprende? Va a ser difícil saber si para usted será guapa o no la mujer... I llavors En Poal-Aregall diu: — Miri, Francisco, si no és almenys com la Lucieta Canya, digui-li que no hi sóc.

Propaganda involuntària

En un diari de la nit ha aparegut diverses vegades un anunci de la Llibreria Catalònia en el qual es llegia, parlant del darrer llibre de Poal-Aregall, *Les dones que he conegut*: «Un llibre atrevit? Un llibre d'escàndol? Un llibre cínic en la literatura catalana.» El linotipista va compondre cínic allà on hi havia escrit únic. I donem aquesta explicació perquè aquest text és el mateix de la faixa del llibre. Si se n'han adonat, quins bots faran els Baguenys i tots els sants barons que volen fumar la literatura catalana d'imaginàries immoralsitats! — On s'és vist — diran — que no siguem nosaltres els que tractem un llibre de cínic, sinó que ja l'hi tractin els anuncis editorials?

Com es fabriquen els grans èxits

Alfons Roure havia d'estrenar un sainet dels seus a l'Espanya. Aquest cop l'Amichants i l'Oliva han guanyat la confiança de Santpere i li varen pendre la plaça. L'autor s'enfada i diu: — Ara me'n vaig a casa i arreglaré la comèdia i la duré al Romea. En tres dies el que era un vodevil assainetat com *La leona* queda convertit en una comèdia blanca per al Romea. El paper que havia de fer En Santpere, el farà En Daví; el de la Hernández, la Vila... Si allà la moral era contra la societat, ara qui guanya és la moral burgesa... — Quin Frègoli n'hi ha d'aquest xicot — deia a la matinada En Santpere al petit bar on pren xocolata abans d'anar a dormir. I l'endemà En Roure llegia el seu sainet a l'empresa de Romea tot dient: — He fet uns papers per a En Daví i la Vila que són del tot encaixats.

¿Qué sufrimiento tan profundo nos descubre esta cara pálida y demacrada que tantas otras veces nos ha sonreído encantadora y feliz; pero esta vez está triste por el dolor que le causan las molestias periódicas y por verse obligada a renunciar a atender los deberes sociales. ¿Cómo eliminar estos dolores y esta intensa palidez?

Nada tan fácil tomando CAFIASPIRINA

la cual es también de gran eficacia contra los dolores de muelas, de cabeza, de oídos y las neuralgias.

No ataca el corazón ni los riñones; aumenta el bienestar y no atonta como otros similares. Desconfiad de las tabletas sueltas.

Aigua mineral natural

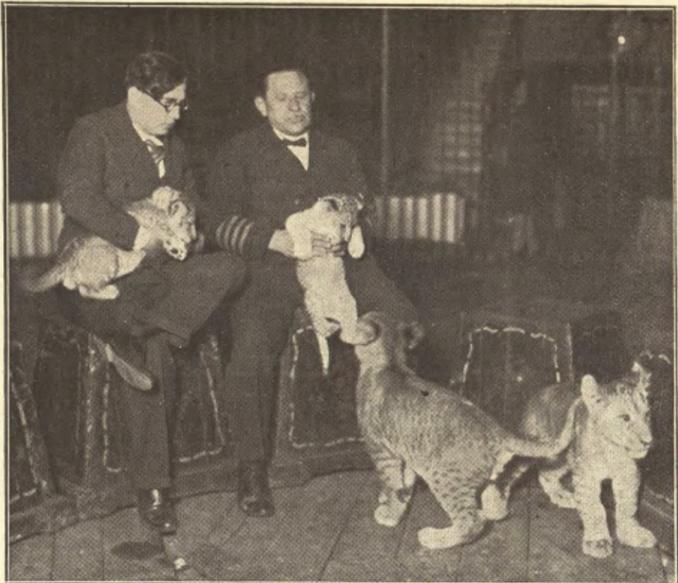
Vichy Català

Digestiva

Excel·lent per a taula

Els lleons del Capità Schneider

—Tu no ets capaç — em van dir al café — de fer un interviu a la gàbia dels lleons de l'Olympia amb el capità Schneider. —Home, qui sap, potser sí... —Apa, apa, a veure això dels reportatges sensacionals... —Ja veurem. Potser sí, potser sí... I vaig anar a l'Olympia. —Déu lo guard.

—Digui? —Amic Gibert, voldria fer un interviu al capità Schneider... —Prou. —... quan hi hagi la gàbia dels lleons i aquestes feres... —Ep! —Com? —No sé si podrà ser. —Per què? —Perquè potser ell no ho voldrà.

I ens en anem al "camerino" del capità Schneider, que és un home baix, cepat, ple de salut i tan "fera" com les que duu dibuixades als cartells tenebrosos i sanguinaris de l'Olympia. —Aquest periodista vol fer-li un interviu entre els lleons... —Pas possible! Pas possible! —Per què? —Si vous avez permission du préfet de police j'y suis d'accord, mais...

Vaig anar a la Via Laietana... —Que em podrien donar un permís per entrar a la gàbia dels lleons de l'Olympia? —Nosaltres donem passaports, però, per ara, són per aquest planeta. —Ni un salconduit? —No en tenim per a les feres. —Dispensi.

I tornem a l'Olympia. —Miri, no hi ha res a fer... —Per què no veniu aquesta matinada? Avui té assaig i potser podreu aconseguir-ho.

Tothom és fora. Queden uns amics de la casa, el capità Schneider, l'empresa i jo que hi he anat amb la meua muller per si de cas.

El capità Schneider dona la sensació que estar en aquella gàbia no té cap mena d'importància. S'hi passeja, hi xerra. Un dia o altre hi llegirà el diari o s'hi farà afaltar. Millor dit, s'afaitarà, perquè al barber seria possible que li tremolés la mà. Per últim treu els lleons grans i posa els petits damunt la pista.

—Home, deixi-m'hi entrar. Aquests gossets no faran mal. —Més que els altres. Els lleons gran són assenyats, reposats. Ja saben de què va. Aqueixos, amb la inconsciència que els dona l'edat i el desig de jugar, són capaços de mossegar una cama i endur-se-li uns dits...

—Vol dir que aquests d'un mes... —No, aquests, no. Però els de sis mesos i els d'un any, sí... —Bé, home, no serà tant, deixi-m'hi entrar...

—Bé, vaja, passi. És la primera vegada que deixo entrar a la gàbia gent que no està sota les meves òrdenes. Entri i que passi el que vulgui.

S'obre la gàbia i ja hi sóc. De moment una lleoneta de sis mesos se m'ha acostat ben infantívola i m'ha posat les dues grapes damunt la meua cama dreta. He sentit les ungles clavar-se'm una mica; he contret la cama tant com he pogut per a donar-li musculositat. Res, l'esgarrapada era fina i penetrant. Calia però fer el cor fort. Tots aquells amics potser haurien fet broma si jo fugia d'una bestiola que semblava un gosset. Però, vaja, el mal no me'l treu ningú. Després he agafat als braços dos o tres lleonets de llet.

Asseguts en dos tamborets, hem xerrat amb el capità Schneider. El cadell se'n brolla. Vol fugir dels nostres braços. L'hem de retenir i les seves urpes s'enganxen a l'americana. Pobre vestit! —Amb quants lleons va començar a treballar? —Amb deu. Deu grans lleons, tres dels quals els tenim retirats... —Com diu... —Veurà. Una ménagerie com la meua

aquell, aquell és que no sols es negava a obeir, sinó que pensava atacar-me. —Com ho sap? —Es coneix amb la mirada. Els hi traspua un llamp d'odi tenebrós. Llavors vaig haver de di-parar uns trets i matar-lo. —Què diu ara? —El vaig matar. Em va doldre molt, però no vaig tenir més remei. —Sempre deu anar armat vostè, veritat? —No. Mai. —I doncs? —Aquell dia tampoc anava armat. Vaig haver-me d'apropar a la reixa perquè em donessin una pistola. L'arma generalment no serveix per a res. I menys en un circ on treballa voltat de públic. Un dispar pot ocasionar la mort d'un espectador. Els revòlvers dels domadors aparatosos van carregats de pólvora. Quina en fóra de portar bala! A més a més, el que hagi de passar passarà un dia o altre...

—No ha tingut cap més incident? —Molts! Molts!... —Miri, la meua dona... —Ah, tant de gust, senyora... La senyora Schneider és una dona ben plantada i categòrica. Té uns ulls molt negres i unes dents molt àuries. Dona la mà amb una força d'home i parla amb viva autoritat. —Jo mateixa — diu la senyora Schneider — quan entrava a la gàbia amb el meu primer marit, també vaig ésser víctima de les feres. Miri. Allarga el braç dret. Hi ha una urpada que traspasa el braç d'una part a l'altra. El porta cosit per dues bandes. És un esgarrinx considerable. —Caram. I on li van fer, senyora, aquesta carícia? —A Sidney. —Vaja. —Ja l'hi dic — segueix dient el capità Schneider —, és un ofici de no gaires bromes. El que cal és estar segur a la pista i no recular mai. Si un moment es sent feblesa, la fera, que no oblidia mai que n'és, ataca i fa mal. Fa vint-i-cinc anys que faig aquest ofici. N'he vist de moltes menes. I he patit i m'he divertit molt.

—La senyora ja no treballa? —No. —Es a dir, sí — diu ella —. Però jo només treballo en les pel·lícules. Els meus lleons són els que van fer el film *Qua Vadis?* En tenim un que va néixer mentre filmaven i que es diu "Quo Vadis?" i "Cappozzi", "Rosa", "Bella", "Spain", etc.... —Quan triguen a tenir alligonat un lleó? —Un any. Amb un any, un lleó ja pot anar sol... És a dir, acompanyat d'un domador. —Se'l domina fàcilment?

s'ha de renovar cada cinc o sis anys. Els lleons de circ tenen una mitjana de vida de divuit anys. Treballen molt, respiren malament, les condicions higièniques en què viatgen moltes vegades, i no pas per culpa nostra, no són gaire bones... Tampoc als llocs on van solen estar ben condicionats —no a tot arreu el local on treballen posseeix les condicions de l'Olympia — i es malmaten. Se'ns fan vells abans d'hora o se'ns moren. Cal tenir preparats lleons de recanvi. Nosaltres ara en tenim uns quatre cents que viatgen per Alemanya. El centre general és Dresden, que ve a ésser el Hollywood del circ internacional. —I no els maten? —No som tan malagraits. Un lleó que

ens na rendir treball i ens ha donat fortuna i nom no podem pas matar-lo. Seria un desagraïment. —I doncs? —Miri, els hi passem una rendeta. Els portem en els nostres viatges, els donem de menjar i els deixem jeure tot el temps que volen. De vegades els treiem a passejar a la pista, això quan estan de bon humor i fins que es morin. —Es que a mida que es fan vells no es tornen més mesells...? —No. És una equivocació. Els lleons de petits són terribles... —Ja m'ho ha dit. —Com que ens coneixen tant, no ens tenen por i ens esgarrapen i ens mosseguen... Ja l'hi he dit. I de vells, els va prenent una misantropia negra i dramàtica. Per això no els treiem. A la millor abans d'anar-se'n a l'altre món se'n volen endur al-gú per endavant. —Heu tingut mai cap disgust amb les vostres bèsties? —Sí. —Quan? —No fa gaires anys, a l'Alhambra de París. Treballàvem tranquil·lament quan un lleó es va posar irresistible. No volia obeir de cap mena de manera. Jo li volia fer fer un salt i res. El lleó cada cop era més contrari a l'obediència. Es resistia valentment. No m'hi havia trobat mai. Perquè hi ha lleons que es neguen a obeir, però

—A un lleó no se'l domina mai. Cal estar sempre alerta. —Quin efecte li fa el públic de Barcelona? —Home, és un públic massa valent. Miri, jo tinc por que un dia hi hagi una desgràcia. Potser és que estan acostumats a veure els braus sense gàbies i es pensen que un lleó engabiat deu fer menys por. La gent dels primers rengles s'acosten a la gàbia, toquen els lleons, creient que són gossets disfressats, i un dia una leona enamorada o un lleó enamorat — que és quan són pitjors — estrirà la pota o amb les dents els agafarà la mà i tindrem un lamentable incident. —Es a dir, que vostè creu que el públic de Barcelona és valent? —Sí, massa i tot. —Doncs, vaja, donem per acabat l'intervi.

I em vaig acomiadar del capità Schneider, massís com un descarregador del nostre moll, com un camàlic del Pla de la Boqueria, i de la seva distingida companyia. A fora, els amics, que no havien volgut entrar, em digueren que havia d'haver entrat a la gàbia amb els lleons grans. Ja sé que hi ha molta gent que té ganes que me'n vagi a l'altre món, però vaja, els amics podrien esperar un any més. No tan aviat. Encara estic en plena lluna de mel. FRANCESC MADRID

L'APERITIU

Els ports. — Vaig anar fa uns quants dies a l'estrena de *Maya*. No m'interessa, més ben dit, no sé si m'interessa la poesia total de l'obra, o el vestit pompós, magnífic, transcendental que Gantillon fa servir per embolicar un món de palla de taronja i d'escata de peix.

M'interessa sobretot aquesta parcial visió dels elements íntims: les taronges estomacades i els peixos martiritzats; això que vol dir el port i res més que el port.

Gnatillon vol donar una explicació noble, vol guarnir unes idees de rosa i de diamant, sobre una matèria vulgar susceptible de totes les purulències. Aquesta explicació noble és molt d'agrair, però a mi no em fa cap falta; pel meu gust se la podria estalviar.

Tot el truc pintoresc de *Maya* és un truc de *magazine*, de sketch de music-hall ben alimentat, per badocs internacionals, per gent que paguen una cambra d'hotel amb calefacció ben dosificada, i que abans de migdia els serveixen un bon café amb llet que esborra les ulleres d'un amor condensat i deixat anar a la deriva.

Tot això no vol dir res. S'accepta la banalitat, la truculència, el decorativisme. Davant d'aquestes coses jo sóc poc exigent; fins m'adjudico si voleu l'ànima i la corbata d'un fabricant de salisques que es vol fer passar un gust que no acaba de comprendre del tot.

Em complauen les dones desgavellades de *Maya*, com em complauen les mitges sorgides de Mistinguett en un vals completament canalla que té gust de rom aigualit. Com em complau la boca obliqua de Damia, en una d'aquelles cançons que evocuen els prostíbuls de Biskra, els soldats colonials i els marinerets de sucre. Ja sé que aquestes comparacions al senyor Gantillon no li farien cap gràcia, però jo em penso que són justes.

I tot això, em direu, per què? Molt senzill: entre la banalitat i l'artifici, entre la literatura i el *magazine*, hi ha una mica d'olor autèntica. És el perfum del port. És el port vist de biaix, melodramàticament, però no deixa de ser viu, monstruós i absurd, com els ports de debò.

Es per aquesta gràcia de quítrà somiat, de sal turbulent i de camisa bruta que els meus ulls reposen sobre l'escenari de *Maya*.

El port no és pas una cosa nova. Els pirates anglesos del segle XVII varen fer del port una moral per les panteres i pels homes que resisteixen l'alcohol. Baudelaire va dir en mig de les llums de gas i de les redingotes de vellut, les coses més modernes i més fines que es poden dir sobre la molsa d'un gran vaixell amarrat. Recordeu aquell port de Boulogne que va pintar Manet, tot de fum d'estampa i de calamars bullit, quan encara les senyores no havien descobert ni el golf, ni allò que en diuen *soutien-gorge*, i que els evita molts compromisos?

El port és vell com totes les nostres tristesses. Té un gust de segle dinou que pren com un conyac desfet de tradició. Nosaltres encara que vivim d'esquena al port, i evitem — no se sap per què — el contagi d'unes aigües barrejades amb oli negre, portem la sang d'aquells homes que se n'anaven a Liverpool, a cercar cotó, arrapats al pal d'una barca de vela i carregats amb un barret de copa i una llonganissa de Vich. Aquests homes primaris i intuïtius que portaven el diner encastat a la pell, són els que varen construir la part més delicada i més suggestiva de la nostra ciutat.

No sé si és perquè jo tinc una perfecta consciència d'aquestes coses que sento una atracció imponderable per l'aigua del port i per tot el sensualisme explosiu i desguitat que penja del fum de les xemeneies i fermenta en les mercaderies estivades dels molls. I és inevitable en el port, una entrada de literatura llampant en el vostre esperit. És inevitable que l'aixeta del record llençi un licor tèrbol i no de primera categoria. És inevitable que la vostra imaginació s'esfelli folletinescament, entre uns gravats de coloració simple i d'acrobàcia infantil, i aquest inevitable és la gràcia del port. Hi ha literatura que no sabem si és bona o dolenta; moltes vegades la crítica i la ironia callen com dos gossets lligats en el fons de nosaltres mateixos. En aquest moment no tenim altra control que les llàgrimes, no tenim altra balança que una certa fisiològica declamació, que no sabem si rau a la medulla o a flor de pell.

Aquests moments despulats de crítica i de pudor els sentim amb tot el gust més intens, en un passeig solitari pel port. Pels ports d'aquest país i pels altres ports dels països nòrdics en els quals el tuf i la boira es masteguen com un rêmol salat i carregat de pebre. Una barreja d'il·lusions pròpies i de lectures llunyanes us vesteixen al cervell d'una púrpura angelical. Se us acuden noms gloriosos i noms completament despulats, sense cèdula. Penseu en aquella narració que vau llegir de criatures, de la qual no en recordeu l'autor, i només us en resta el record d'una pipa apagada i d'una noia amb un filet de sang a la boca. Aquella narració que us va privar de dormir tres nits i us va perfumar les lletres mortes del vostre llibre escolar.

I penseu en les matinades de la vostra adolescència, quan el port amb tanta aigua i tanta amplitud era una cosa solitària i clandestina, una cosa de por i de misteri...

I és per tot això que jo he aplaudit *Maya* i he sentit en l'escenari aquella olor de palla de taronja i d'escata de peix.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

RAMON BES & C.ª

Maquinària, Tipus, Filetatge de bronze, Tintes i utilitatge per les Arts Gràfiques

Agullers, 1, i Via Laietana, 4. BARCELONA. Telèfon 15524. Apartat 896. Direcció telegràfica: DANIBES

ESTUFES · BRASERS · CUINES. Carbons PERMANYER. Claris, 13. Telèf. 10723-52081. Barcelona

TOS BRONQUITIS, CATARROS, ASMA, etc. La verdadera medicación balsámica la encontrará con el uso de las PASTILLAS MORELLÓ

ELS ESTUDIANTS

Antoni M. Sbert a Barcelona

Els ciutadans que dijous al matí passejaven per la Rambla, varen poder presenciar un espectacle fa temps inhabitual en els nostres carrers: una gran manifestació d'estudiants que acompanyaven un xicot alt, secardi, que tenia la boca amplemunt dilatada en un gran somriure, sota la taca negríssima del bigoti. Era Antoni Maria Sbert, president de la Unió Federal d'Estudiants Hispànics, que acabava d'arribar de Mallorca, on havia complert un exili d'alguns mesos.

Dissabte a la tarda vàrem aconseguir parlar per telèfon amb el senyor Sbert. — Ens podríeu concedir una entrevista? — Sí. Veniu d'aquí mitja hora. Us puc dedicar vint minuts.

— Vint minuts justos? — Exactament. Després tinc altres coses a fer. Sóc un home molt ordenat, jo. Mitja hora després teníem al davant aquest home tan ordenat. Efectivament: estava repassant en un carnet de butxaca les coses que li quedaven a fer aquell dia i les que havia compromès per l'endemà.

— Sense aquest sentit de l'organització — ens diu — no hi ha manera de fer res, sobretot per la gent que ens dediquem a dirigir associacions una mica importants. Antoni Maria Sbert ha complert vint-i-vuit anys, fa deu dies. De tantes maneres aparenta tenir més edat. Les persecucions, la febre de la seva vida tirant a apostòlica, deuen haver contribuït a envellir-lo una mica. La història de la seva joventut és una tirallonga de carreres inacabables per ordre superior, clapada amb uns llargs intermedis d'exili o de presó. A. M. Sbert ens conta les seves vicissituds amb un to molt natural, sense fer gens de drama. A més a més, el seu accent mallorquí encomanava a la seva conversa una estranya simpatia.

— Jo sóc estat poc sortit amb els meus estudis — ens diu —. Gairebé sóc viscut sempre dintre l'anormalitat, però per circumstàncies ben diferents de les que m'atribueix l'ex-dictador. Les lluites de l'organització, la manca de salut i la inhabilitació dels meus drets acadèmics, primer, el 19 de maig de 1925 després de l'incident amb Primo de Rivera recorregut el 15; després el 7 de març, com una anticipada repressió perquè el govern suposava que promouríem una vaga, no m'havia permès acabar més que la carrera de Aparejador, a València, revalidada ràpidament a l'Escola Superior d'Arquitectura de Madrid. Quan vaig ésser expulsat de l'Escola d'Enginyers Agrònoms, cursava assignatures del cinquè any. Vaig ingressar després a l'Escola d'Enginyers Industrials, i en tres cursos sóc aprovat quinze assignatures.

— A veure, fem un resum de tot això... — És molt simple. Tinc aprovades assignatures de cinc carreres diferents, he sofert més de cent exàmens, tinc més de cent assignatures aprovades, i només he aconseguit un títol: el de Aparejador.

Aquest estudiant «revolucionari» és, per altra banda, un estudiant aplicadíssim. Quantitat i qualitat. Més de cent assignatures aprovades i un nombre impressionant de sobresalientes i matrícules d'honor. Però el que més admira en aquest xicot és el seu temperament de lluitador i la naturalitat amb què porta el seu rol de líder.

— La Unió Federal d'Estudiants Hispànics — ens explica —, el naixent organisme que recull i coordina les Federacions Universitàries i les Associacions d'Estudiants, incloses les Hispanoamericanes i les de Portugal, no recordem bé. Es tiren als braços del jove Sbert i, per un moment, la situació queda dominada per un alegre volejar de capes.

federalisme hispànic. El mateix to tenen les entitats per nosaltres organitzades.

Hi havia contra el federalisme l'objecció que és cosa complicada i gairebé utòpica; nosaltres hem demostrat als estudiants amb l'eloqüència dels fets i, al mateix temps, amb l'exposició de la idea, que el mitjà per excel·lència quan es tracta de la unió — que no és pas la confusió — de comunitats que tenen la seva personalitat ben definida, és el vincle federal. De manera que no en trobareu cap dels nostres que perdi el temps a discutir una doctrina tan clara.

Nosaltres orem — continua — que els problemes i les diferències que es presenten entre la família hispànica peninsular tenen les rels en els terrenys de la incomprensió

JOSEP MARIA PLANES

i aquesta és conseqüència de la desconexió. Volem també trencar l'isolament en què es troba l'estudiant; volem formar el seu esperit col·lectiu i ajudem a fer-li compendre els avantatges morals i materials que li proporcionarà l'actuació en tres camps: socialment, culturalment i econòmicament. L'actuació social ens fa organitzar actes per a la convivència dels estudiants de diverses especialitats, amb la cooperació dels mestres, intel·lectuals i fins i tot gent de món. Volem que l'estudiant un cop acabada la carrera, s'hagi fet un gran cercle de relacions i d'amistats i que no passi com ara que els únics records de la seva vida estudiantil eren quatre companys del mateix curs i mitja dotzena d'aventures galants. A més a més, l'exercici del sufragi, la concurrència a les juntes, són veritables pràctiques de ciutadania.

Culturalment, col·laborem amb la Universitat i les Escoles i estímulen l'obra d'aquestes institucions; formem agrupacions musicals i esportives dintre la F. U. E., veritables escoles de disciplina. Econòmicament, organitzem serveis cooperatius d'assistència mèdica i farmacèutica, rebalxes als comerços, amb el fi que l'estudiant comprengui la utilitat també material de la formació col·lectiva.

S'han acabat els vint minuts d'audiència. Antoni Maria Sbert ens dona una cordial estreta de mà.

— Ja ho sap, com si ens coneguéssim de tota la vida... — Acaben d'entrar al hall de l'Hotel uns quants estudiants vestits amb l'uniforme de les estudiantines. Han baixat de Galícia o de Portugal, no recordem bé. Es tiren als braços del jove Sbert i, per un moment, la situació queda dominada per un alegre volejar de capes.

Mirant a fora

El cas de "Monde"

Des de París, el nostre amic Jaume Miravilles ens escriu una carta molt interessant, com a membre del comitè director dels Amics de Monde, per a respondre a un eco aparegut fa unes setmanes en aquesta secció comentant un aspecte polític del gran setmanari parisenç.

Reconeix Miravilles, com diem nosaltres, que Monde es va solidaritzar amb el pensament d'uns articles de Mathias Morhardt sobre la responsabilitat d'Anglaterra i França en la provocació de la guerra mundial. I afegeix que Morhardt, suís, naturalitzat francès, ha fet un estudi minuciós i complexíssim d'aquest problema, defensant una tesi que, no per ésser contrària a la tesi aliada de la responsabilitat única i exclusiva d'Alemanya, està mancada d'interès. La finalitat de Monde — diu — és denunciar tots els imperialismes, d'hegemonia militar o pseudo-civil, i està dintre de la seva tradició quan defensa, encara que sigui amb l'ajut d'una teoria pro-alemanya, les responsabilitats innegables d'Anglaterra i França.

Hauríem preferit que se'ns haguessin dit aquestes coses des de Monde perquè farien de més bon discutir que respondre a una carta privada. Nosaltres no vàrem criticar a Morhardt ni a Monde per haver sostingut la tesi de la responsabilitat d'Anglaterra i França que ens sabem de memòria, sinó per la qualitat dels arguments de la seva demostració.

Aquell elogi inesperat i absurd de la política de l'arxiduc hereu Francesc Ferran i de Guillem II, amb la qual no creu ningú dels que coneixeren de prop el pobre príncep, i aquella història folletinesca de la confabulació de Grey i Poincaré per fer-lo assassinar a Serajevo, seran, si es vol, el fruit d'un treball documentat i complex d'un home de talent; però com més talent tingui l'autor i més complex sigui l'estudi, més demostrarà que s'ha deixat portar per un moviment passional que li enterbolia l'esperit. Si els de Monde no participessin del vell sentit imperialista de l'Alemanya de Guillem II, potser també haurien publicat els articles de Morhardt, però s'haurien abstenut pietosament de fer-se'ls seus amb tant d'estrepit per no excitar un sentiment de raça malferit que trastorna el pensament d'un bon home.

Pel demés, Amics de Monde, no n'hi ha prou amb dir que s'està contra tots els imperialismes. Una etiqueta aviat és posada. L'important és que els actes responguin a les paraules, i tant com té de notable l'activitat literària i artística de Monde, té d'incoherent i de confusió la seva activitat política.

No ens cap dubte que el cas del sector comunista d'aquesta estimable publicació és tal com l'explicàvem nosaltres, perquè és un cas conegut que es dona molt. Germanòfils del vell temps — del mal temps diem — enemics naturals de la nova Alemanya i plens d'odi per les democràcies europees, cerquen a les palpentes i no troben les forces que pugun fer revivir els goigs espirituals de la seva joventut que la desfeta de l'Imperi els fa sentir mancada. Ara fluctuen d'esma entre la puixança del neo-capitalisme americà i la inflació dels nacionalismes orientals, perquè, segons diu el bon Miravilles, l'una i l'altra representen a la seva manera les característiques del món modern, que són l'ordre i la brutalitat disciplinada.

Amics de Monde, en aquest recó de món que, dintre de la seva petitesa reflecteix totes les malures universals dels nostres temps, fa dues setmanes que ens sembla que comencen a deixar d'ésser moderns. Ho hem estat sis anys seguits, i no ens ha provat. De manera que quan vosaltres hi aneu, nosaltres ja en tornem. És clar que el vostre cas és el cas dels que volen manar per imposar l'ordre i dirigir la brutalitat disciplinada, mentre que el nostre era el dels manats, el dels que han tingut de sofrir aquestes dues excel·lències del món modern. Però, a jutjar pel que es publica a Monde, no passen pas d'uns aficionats, tan dolents com els d'aquí que ara acaben de plegar.

Briand oblidat?

L'alcalde de Londres va donar, ja fa uns dies, una recepció en honor dels delegats estrangers a la Conferència naval. A la taula, a l'hora de sopar, tenia a la seva dreta Mac Donald i André Tardieu, i a la seva esquerra el senyor Merry del Val, degà del cos diplomàtic, al qual seguien Grandi, el cardenal Boumer, el lord canceller, Stimson i en sisé lloc Briand.

Algú es va queixar que per culpa del protocol un home de la categoria de Briand tingués d'ocupar el sisé lloc a l'esquerra de la Presidència.

— El protocol, aplicat rigorosament — comentava el general Dawes — és l'enemic de la glòria. Però Briand, malgrat quedar en segon terme en aquestes conferències de caràcter tècnic, es veu que continua essent la vedette internacional. Quan va entrar a la sala, tots el assistents, de peu dret, li tributaren una gran ovació.

Un país de bona gent

Una notícia de Finlàndia, via Londres, publicada fa pocs dies en els diaris, deia: «El ministre de Justícia finlandès ha anunciat que totes les presons del país són plenes durant l'hivern i que, en conseqüència, el govern finlandès ha donat ordre a la policia de moderar fins a la primavera els esforços que ve fent per trobar els criminals notoris».

Després d'això és d'esperar que a Finlàndia deixi d'haver-hi criminals notoris, almenys fins l'hivern que ve.

I és natural. Perquè a Finlàndia, el càstig deu ésser quedar-se al carrer, on hi fa molt fred, i no a la presó, on es tenen totes les comoditats d'un poble civilitzat. I no és probable que els bons finlandesos que han fet tard per esdevenir criminals notoris, i que l'any que ve s'hauran de donar més pressa si volen anar a la presó, s'arrisquin a delinquir per quedar-se com abans al mig del carrer.

Del celler de Francesc Pujols

Sabuda és la passió que el nostre Francesc Pujols té per les coses que mantenen un pintoresc pronunciat. A la seva passió per les ciències i les arts més sublimes hi afegeix una delectació especial per totes aquelles anècdotes viscudes que en la boca d'En Pujols agafen un arabesc delicadíssim.

Ell té una memòria formidable per reproduir fets i converses, coses que ell guarda en el seu celler espiritual, i de tant en tant les treu a la llum del cafè com obsequi als seus amics.

Molts dimecres, a la matinada, quan En Pujols espera l'hora del primer tren per anar a Martorell, entremig de les seves meravelloses abstraccions ens sol explicar fets i ens sol reportar moments de personatges

— I allí — continuava En Tort — vam acordar que el millor que podríem fer amb D. Angel, era agafar una tartana...

— Una tartana... una tartana... — repetia l'Angel.

— Que ens va portar fins allí on hi ha bon camí i després vam anar pujant a peu... — A peu... a peu... — Quan vàrem ser a dalt vàrem comunicar la nostra arribada als amics i els vàrem enviar un propi...

— Un propi... un propi... I així aquell geni anava repetint de tant en tant el que deien els altres, ell que, com tu saps — ens deia En Pujols, mirant-nos fit a fit — havia fet parlar amb tanta grandesa als personatges que repetirien eternament el que ell els va fer dir...

Després de dues cerveses més, i d'unes quantes tombarelles metafísiques, Pujols repren el fil de les anècdotes: — Vaig tenir l'honor de fer coneixença personal amb el nostre admirable poeta En Francesc Matheu, a l'antic cafè Continental. Allí es reunia amb Narcís Oller, creador de la novel·la catalana, els delicadíssims i elegants poetes Bassegoda, que ja és mort i ara metge de Sans, En Guasch, company nostre de lluites floralsques, Mossèn Navarro, sacerdot, i altres personalitats.

Nosaltres, pertanyents a una generació més jove, ens reuníem a la taula del costat, i alguna vegada no sols havíem tingut la satisfacció de ser presentats, sinó d'alternar en llur conversa, que sempre era interessant i elevada.

En Matheu i l'Oller, parlaven sols de coses de la vida llur, i s'ha de confessar que En Matheu dintre la intensitat trobava una línia de conversació plena de caràcter, i nosaltres l'escoltàvem sense voler prenent l'apetitú nostrat, amb un interès suprem per venir de qui venia, i pel valor tipus d'aquell home que tanta gràcia sabia dar els seus records.

— Te'n recordes, Narcís — deia el simpàtic poeta català — d'aquell senyor que deia que era amic d'En Castellar, que vivia en aquell pis, d'aquella casa de la Gran Via, que es va fer fer aquell germà d'aquell fabricant que va venir de Mataró, que era casat amb aquella francesa, que segons deien, el seu pare havia estat un polític de l'època de Napoleó III, que era amic d'En Prim, que després va figurar molt i va tenir de fugir i se'n va anar a Filipines, perquè ja hi tenia un parent que hi havia fet fortuna, associat amb un administrador de rendes de l'Estat que era cunyat d'aquell que després va comprar la patent del que havia inventat la manera d'embolicar puros amb paper de plata, que després va tornar a Barcelona, i va venir a viure aquí a prop en una de les darreres cases que es van fer al carrer de Fontanella?...

I així anava seguint la conversa d'aquells dos amics, que gustaven la evocació ràpida i plena de llum del passat, i no es pot negar que tenia una flama i un encís que la feia noble...

I En Pujols va seguint, despenjant les relíquies i palpant les bótes de vi ranci del seu celler, i oferint-nos altres anècdotes, que més endavant tindrem el gust d'anar servint als nostres lectors.

J. M. DE S.

EL PRIMER DELINQUENT DE LA CIUTAT VATICANA

— Resaràs tres parts de rosari i faràs tres mesos de presó.

(L'Esquerra.)

Aquest número ha estat passat per la censura governativa

Per visitar les Exposicions de Barcelona i Sevilla

així com Saragossa, el Monestir de Pedra, Madrid, Ecija, Còrdova, Granada, Serra Nevada, Múrcia, Alacant, Alcoi, València, Castelló, Tarragona

Pròxima sortida: el 27 de febrer

Pròximes Excursions en Autocar Pullman

(proveït de calefacció per aire) que amb tota garantia organitza

VIAJES MARSANS, S. A.

15 dies de deliciós viatge, comprenent-hi tota despesa d'allotjament i pensió en els hotels citats a continuació, així com propines, impostos, etc.

per Ptes. 775, per persona

- LLEIDA: Palace Hotel. SARAGOSSA: Hotel Universo y Cuatro Naciones. ANTEQUERA: Hotel Infante. GRANADA: Hotel Alameda. ALHAMA DE A.: Hotel Termas Pallarés. BAZA: Rest. Queens Victoria. MADRID: Hotel Nacional. MÚRCIA: Reina Victoria Hotel. VALDEPENYAS: Hotel La Paloma. ALCOI: Hotel Continental. CÒRDOVA: Regina Hotel. VALÈNCIA: Palace Hotel. ECIJA: Hotel Comercio. CASTELLÓ: Hotel Suizo. SEVILLA: Hotel París. TARRAGONA: Hotel París.

Totes les habitacions exteriors amb aigua corrent i calefacció

IMPORTANT. — Els turistes poden agregar-se des de qualsevol punt dels indicats. Les Sucursals i corresponsals de VIAJES MARSANS, S. A., en les citades poblacions, així com les direccions dels indicats hotels donaran tota classe de referències a qui ho solliciti.

La manera de considerar la vida té una gran importància

i la vostra concepció de la vida, optimista o pessimista, està, en gran part, influenciada per la vostra alimentació. Una petita molèstia us ho fa veure tot negre.

Els òrgans digestius del treballador intel·lectual han de complir la seva missió: reconstituir les forces gastades, sense que l'individu se'n ressenti. Això no serà possible sinó absorbint una alimentació rica, però fàcil de pair. Aquesta és la raó per la qual l'OVOMALTINA és el sobrealiment indispensable i preferit pel treballador intel·lectual.

L'OVOMALTINA conté tots els elements essencialment nutritius i fortificants de la malta, els ous, la llet i el cacau, en forma concentrada, de preparació ràpida i paladar exquisit.

Una tassa d'OVOMALTINA en el desdjejuni

assegura un dia de treball fructífer i sense molèsties.

POTS DE 250 I 500 GRAMS, EN FARMACIES I DROGUERIES

Dr. A. Wander, S. A. - Berna (Suïssa)

LES LLETRES

DIALEG EN LA NIT

Narració inèdita d'E. MARTÍNEZ FERRANDO

El camí era ombrejat per acàcies joves de fulla espessa que feien més fosca la nit sota les branques. L'aire de la mar, un xic impetuós a estones, sacsejava els arbres i despertava mil remors entre les fulles. Per bé que la nit era ja entrada, tanmateix semblava que una lleu claror del dia s'obstinava a perdurar sobre la blanca escuma de les ones de la platja propera.

Bartomeu i Geneveva anaven per la vorera del camí; avançaven amb pas desigual, segons la celeritat o la lentitud del pensament. El mariner caminava gronxant el cos, com acostumat a nivellar-lo sobre la superfície oscil·lant dels vaixells. De tant en tant la seva pipa brillava amb una lleugera resplendor que feia destacar, surant en l'obscuritat, un fragment de la seva cara. Geneveva seguia un xic rerassagada, sempre el cap baix, pensiu. El vent arrencava les paraules que els sortien als llavis i se les emportava terra endins.

Deia Bartomeu:
—L'he vist, Geneveva.
—L'has vist? On?
—A Oran. Està més vell; té el cabell tan blanc o més que jo.

Fins aquí els dos vells havien caminat amb les mans agafades; aquestes paraules, però, feren que Geneveva retirés la seva, com si un sobtat escrúpul l'hagués assal·lada. Tanmateix Bartomeu la subjectà del braç i la féu aturar-se.

—El teu marit, Geneveva—digué amb una veu que s'exaltava per moments—, el teu marit ha estat ara i sempre una mala persona... però jo ja m'he venjat.

Aquest "jo ja m'he venjat" el bon mariner el pronuncià amb vehemència, donant-se un cop amb la mà oberta sobre el pit, com un actor de teatre.

—Què dius, Bartomeu?—exclamà Geneveva entre alarmada i estranyada—, que ja t'has venjat! Venjat! Però... de què?
S'havien aturat sota un arbre; la primera llum del far il·luminà les dues figures perdudes en la foscor dominant. Aquella pregunta de Geneveva semblà exasperar el mariner.

—Sí, venjat! venjat! venjat!—cridà—. El teu marit ha estat la causa de molts patiments nostres. Pots fer el que et dispa...
—Sí; però d'això no n'estem segurs.

—Ens ha fet sofrir a tu, a mi, als nostres fills.

—Estava en el seu dret.
El mariner s'exasperà més encara; la seva veu s'esguellà com una vela davant la impetuositat d'una ratxada de vent tempestuós.

—Maurici és un home que no pot tenir cap dret, ho sents? cap dret, i és per això que l'he bufetejat, que l'he patejat amb els meus peus, que l'he ferit...—i asserenant-se de sobte, gairebé content, afegí:— Segurament que es veurà obligat a pagar més de cent francs per copes, ampolles i vasos trencats; a bon segur...
—Però què has fet, Bartomeu? parla! clamà Geneveva angustiada.

Bartomeu s'aturà a encendre la pipa i després digué pausadament, amb frunció mal dissimulada:

—Ella seia a la terrassa d'un cafè del port d'Oran. Bevia un Pernod... com un marqués. En veure'l, vaig seure a una taula propera i el vaig esguardar així, fixament, amb una mica de sorna. Em va reconèixer de seguida i de seguida també va adonar-se de les meves ganes de bronca. Ai, que en tenia de ganes! Maurici s'estovà com un gall dindi. A la meua sorna va respondre amb més sorna encara; begué un glop d'absenta i escopí. Aleshores no sé què vaig sentir, un nivell de sang em passà ràpid pels ulls; vaig aixecar-me d'un bot, però ell, que havia endevinat la meua intenció i que per tant, dissimuladament, es trobava preparat a l'atac, em llençà amb tota fúria una ampolla que em tocà aquí, al front.

El mariner es tragué el felle i ensenyà a Geneveva la ferida encara embornada.

—Sembla que tinguis com una pedra dura—observà la dona.

—Però això no em féu aturar i vaig caure sobre d'ell rabiosos com un tigre...
—Això que has fet, Bartomeu, no està bé—interrompé de sobte Geneveva, neguitosa.

—Tots dos rodàrem per terra—seguí explicant el mariner sense fer cas de la interrupció, però un xic despistat per ella—. La gent intentà despartir-nos, però algú va dir amb oportunitat: "Respecteu els cabells blancs!", i ens deixaren lliures per embrevar a cops de puny la nostra ràbia. Mentre bregàvem, vaig sentir un altre del públic que deia: "Aquests deuen disputar-se la noia; algun capolet de seixanta anys..."

—Feien burla de vosaltres, Bartomeu. Dos vells barallant-se!

—Jo, que mentrestant havia aconseguit posar-me a sobre i que no parava d'apuyegar Maurici, així, així, al meu gust, ja anava a cridar: Cert!, tu ho has endevinat, perquè jo que a la seva dona li he fet dotze fills...

—Bartomeu, calla!—gemegà Geneveva, i al mateix temps esguardà porugament cap a endarrera, com si temés veure l'ombra del diable que els perseguís amagant-se per les soques de les acàcies.

—Calla tu! Deixa'm acabar... Aleshores, però, ens varen despartir; crec que havien arribat els gendarmes; jo ni tan sols els vaig veure. I és que vaig tenir sort fins a l'últim moment; sense que ningú se n'adonés vaig sortir-me del grup de gent que s'havia format al nostre entorn i ja anava a fugir quan vaig veure la taula on Maurici havia estat assegut disfrutant el seu deliciós Pernod; sobre el marbre hi havia copes, vasos, una ampolla, un gran alambí de vidre i de metall... Ràpid com el meu pensament vaig donar un cop de peu a tot aquell altar de vidre i vaig apretar a córrer, a córrer, a córrer... I em sembla que encara corro... i em sembla també que encara sento a les orelles el soroll del marbre i dels vidres trencant-se: *clac clac!*, *clac clac!*

Geneveva reia ja com una beneïta. Animat el mariner per aquest èxit següent:

—*Clac clac, clac clac!* I saps, Geneveva, quan podia valdre tot allò?... Doncs ben bé més de cent cinquanta francs. Ja ho crec.

—Pots fer si—observà la dona.

—Segurament.
Vingué una estona de silenci. El mariner xuclà largament la pipa.

—Ara ja estem venjats—digué—. Aquestes nits dormo més satisfet.

Poc després Geneveva, representant el seu posat de fonda preocupació, murmurà amb veu sorda:

—Has obrat mal, Bartomeu, has obrat mal; és per això que Déu ens ha castigat i ara és a punt de castigar-nos una altra vegada: Llorenç...

—Llorenç què...?—interrompé el mariner amb frisança sobtada.

—Llorenç està malalt, bastant malalt... Però, vet aquí que algú avançava per entre els arbres; era una ombra lleugera, de no gaire alçada.

—Qui ve?
—Sí; em sembla que ve algú.
En aquest moment se sentí entre la remor de les fulles mogudes pel vent de la mar la veu fràgil d'una criatura.

—Sóc jo!
La llum tènue i fugissera del far, una llum groga, color de llimona, deixà veure la figura d'un noi de quinze anys que caminava amb dificultat, els braços estesos cap endavant.

—Es Llorenç!—exclamaren els dos vells al mateix temps.

—Sí, sóc jo; no sentíeu com cridava? Trigàveu tant!

I sense dir cap més paraula el noi es llençà als braços del seu pare i se li penjà al coll amb un pronunciament defalliment. El mariner vacil·là un xic i féu un pas endarrera per apuntalar el seu cos i sostenir el seu. Després, dirigit-se a Geneveva, observà inquiet:

—Té el front cobert de suor!
—Sí; ara, cada dia, en fer-se fosc, sempre té una mica de febre.

Altra vegada la llum del far il·luminà les tres figures sota els arbres del camí; el mariner veié brillar els ulls del seu fill com dos carbons encesos.

—Aquesta criatura està greu—pensà; i en la seva oïda la respiració irregular i dificultosa del malalt es féu més sensible que la remor dels arbres i que la de les ones de la mar.

—Em varen dir que venies molt content; que enfilat a l'arbre mestre del "Malvarosa" vares cantar una cançó. És veritat?

Aleshores Bartomeu, per ocultar l'emoció que anava dominant-lo, començà a contar tots els incidents del desembarcament: com havia cantat una cançó enfilat al pal major i tothom, fins els gats, havien conegut que era ell; com havia estat a punt de caure a l'aigua, però la cintura d'una noia garrida havia evitat el bany a deshora.

Llorenç llençà una alegre rialla quan el seu pare, amb ingènua satisfacció, repetí allò de què li semblava molt estrany que una noia bonica li hagués pogut servir de salvavides, però un accés de tos maligna sacsejà son cos afeblit i el féu vacillar sobre les cames.

El mariner aleshores prengué el seu fill en braços; darrera seguí Geneveva sempre amb el cap caigut sobre el pit.

Encara una vegada la llum del far il·luminà aquell grup sofrent; després sols se sentí remor de passos en la foscor i una tos feble, rebel.

ERNEST MARTÍNEZ FERRANDO

Extret de Tres històries cruels, a punt de sortir en la biblioteca «A tot vent»

He llegit en alguna banda que Turguè-neff desenrotllava la doctrina que una novel·la que volgués reproduir les diverses capes de la societat havia de constar de tres plans sobrepòsats: el primer, format pels exemplars reeixits i típics d'una espècie social; el segon, per les mitjanes, les mediocritats; i el tercer, pels grotescos, els fracassats. Així, els novel·listes, segons que siguin capaços de pintar tots tres, dos, o un d'aquests plans, presenten un quadre complet o incomplet de la vida humana i ocupen un lloc més o menys elevat en l'escala dels esperits.

Els novel·listes — i, en general, els escriptors — pertanyents al primer pla són els grans creadors, els que pots tant com pintar tipus literaris que per llur valor d'humanitat, per llur caràcter general, han sobreviscut com a tals tipus literaris, han contribuït a formar mentalitats i sensibilitats semblants a la de llurs personatges literaris, obrant sobre esperits anàlegs als d'aquests, però dotats de menys personalitat.

A seguit d'aquest primer pla ve, naturalment, el segon, el més rodriat entre la multitud de novel·listes bons i apreciats, el nom dels quals perdura, almenys fins els nostres dies, en què el panorama de la novel·lística pot encara, a despit de la seva frondositat augmentada en tan gran manera des de fa cosa d'un segle, ésser bastant certament contemplat per un home d'una certa capacitat de lectura.

I, en últim terme, tenim el tercer «team», el qual és decantat de seguida a la caricatura. (Pots cal advertir que aquests tres plans no abasten pas tota la producció novel·lística; hi ha encara tota una feram de novel·les més ensota d'aquest tercer pla, les quals no tenen res a veure amb la literatura.)

Les classificacions — com aquesta que acabem d'adoptar — tenen l'avantatge de la comoditat, i el desavantatge de no ésser prou justes sinó per als esperits estrets. Ara mateix, posats a situar dues novel·les catalanes en el pla dels esmentats que a la meua manera de veure els correspon, a *Dies verges* de Joan Mingué, i la toca el segon, i a *La Rossa de mal pel*, de J. M. Francès, una situació encavallada sobre el segon i el tercer.

Dies verges és el debut novel·lístic d'un autor fins fa poc conegut — però avantatjósament conegut — d'un públic reduït; uns quants versos, uns quants contes, alguns d'ells publicats en aquestes pàgines, eren fins ara l'única producció literària de Joan Mingué.

El veredict de Premi Crexells 1929, esquemàtic, no donava una idea ni aproximada de la vàlua d'aquesta primera novel·la, i el públic, a les palpentes, i no pas necessàriament per culpa seva, podia creure que es tractava d'un de tants manuscrits presentats sobre els quals s'ha decidit que regnés un piadós silenci. Les opinions d'alguns membres del jurat, impreses en la faixa del llibre, però bé que categòriques, no han tingut el ressò que havien de tenir (i no parlo per la que porta el meu nom, la més poc a propòsit de totes per aconseguir cap ressò). I el llibre, realment, mereix una acollida superior a la que ha tingut.

I ara em cal dir una cosa. Em penso que el present comentari a la novel·la *Dies verges* hauria estat substancialment el mateix encara que Joan Mingué no hagués publicat en el núm. 52 de MIRADOR un article al voltant de les crítiques del seu llibre fins llavors aparegudes. En aquest article, es defensava de la imputació d'autobiogràfica que ha estat fet a la seva novel·la. Ara bé, tenien raó aquestes protestes? Em sembla que hi ha un desfogament de la qüestió.

És indubtable que en *Dies verges* hi ha tota l'experiència de la vida de seminari que té l'autor. Traslladar aquesta experiència a la novel·la no vol dir precisament fer autobiografia, no vol dir que l'autor s'hagi inspirat en uns models exactes als tipus de la seva novel·la, ni que el protagonista sigui l'autor mateix.

L'experiència d'un novel·lista no es tradueix mai en documents exactes. L'autor, d'entre el material que té a la seva disposició, tria; de diversos tipus reals, en fa un de sol, o bé d'un sol no n'aprofita tot el que en podria aprofit. Fa, en una paraula, obra tendenciosa, entenen amb això que compon els elements de què disposa en vistes a la finalitat que s'ha proposat. I entre aquests elements són molt importants els més subjectius. No crec, no tinc cap motiu per creure-ho, que el que passa al protagonista hagi passat a l'autor; crec també que la trama és imaginària, com ell sosté. Però no hi fa res.

Qui no sap que a Henri Beyle no li va passar a penes res del que passa a Julià Sorel o a Fabrice del Dongo, i, amb tot, quin beylista doblat de stendhalista no reconeix trets de l'autor, i no pas superficials, en aquells dos personatges?

«Caldria, doncs — deia Mingué en el seu article al·ludit — en comentar un llibre, evitar de personalitzar; el que interessa al lector és l'obra, i no pas l'autor.» Però és enterament desglossable l'una de l'altre? Els que, a més a més de lectors, de tant en tant hem de parlar de llibres, i hem llegit massa Sainte-Beuve, no trobem tan fàcil el desglossament que Mingué desitja.

No creiem que la vida i l'obra es donin sense íntims corrents d'òsmosi.

Però anem a l'obra: El seu tema és l'experiència religiosa i sexual d'un seminarista sense vocació, tarat per una herència de disbauxat suïcida, que, amb la boca agra per la doble fallida, s'esborra del món canviant de nom i embarcant-se, legionari, potser cap a una mort anònima. Al voltant d'aquest tema, els diversos ambients, del poble natal, del seminari, de Girona, i els personatges que aquests ambients comporten: parentela, professors, condeixebles, iniciadores...

Com el seu subtítol indica, *Dies verges* és la història d'un adolescent, pujat en un medi benèvol més aviat, que ben d'hora fa coneixença amb la mesquinesa humana. El tema d'una adolescència turmentada i finalment fallida és dels de rendiment novel·lístic, però també dels dificultosos. Hi ha el perill, sempre, que l'autor presti al protagonista sentiments i reflexions impropis de la seva edat, i Mingué no s'allibera prou d'aquest perill. N'hi ha un altre de ben a la vora: les concessions al pintoresc banal, d'una seducció terrible precisament per llur facilitat.

Però al costat d'aquests esculls no sempre evitats, es troba en *Dies verges* tota la primera matèria d'una novel·la; hi ha uns quants personatges ben retratats, amb els mòbils psicològics ben determinats, amb anàlisis prou profundes per situar l'autor com un excel·lent moralista. I la carcassa de la novel·la és ben establerta, però bé que un estil trencat, ple d'abreujaments per una banda, i, per l'altra, de brosses, la desfigurin una mica. Però en conjunt els detalls serveixen el pla general i és vistent l'esforç de composició de l'autor per fer una obra d'unitat, ben travada, sense esquerdes.

Novella ben estructurada, amb moments de patetisme de bona mena, no és per agradar al públic que vol acabaments felços. És una novel·la pessimista, com la majoria de bones novel·les; però no sols això: deixa amargor de boca. No s'hi troba la resignació, heroica de tan resignada, dels grans pessimistes, sinó — més desesperant encara — la desolació més intensa que no arriba a ésser esborrada pels fragments, d'un humorisme agre, escampats per ci per la.

Fóra curiosament inexacte dir que Mingué és un autor que promet; és un autor que ha donat, ha donat una novel·la de debò, i una bona novel·la. Però m'assalta una temença que voldria veure esvaïda tan aviat com ho permeti la feina — llarga — de fer una novel·la, *Dies verges* em fa l'efecte d'una obra d'aquelles que s'han elaborat lentament dintre la consciència de l'autor, durant el temps entre la seva experiència de seminari i el moment de convertir-la en obra d'art. Són uns anys de vida en què la novel·la s'ha gestat fins que escriure-la li ha estat una necessitat imperiosa, davant la qual ha calgut a l'autor la tasca considerable de fer la tria de totes les dades que posseïa i del que hi afegia la seva imaginació. Em sembla que una altra obra seva — i té l'obligació literària d'escriure-la — no presentarà aquests ressons que han pogut ésser qualificats d'autobiogràfics; és a dir, que serà una obra més arbitrària, però potser també menys palpitant d'aquella vida que tenen els obres en què, conscientment o inconscientment, l'autor ha lliurat els productes de l'elaboració de les experiències més personals en una edat sensible a les influències.

Però tant se val. L'home que ha escrit *Dies verges* té l'obligació — insisteixo — de seguir fer novel·les. «Si encara es poden fer obres mestres — ha escrit Sainte-Beuve — únicament és atrevint-se a provar fortuna, a risc d'exposar-se a quedar en camí amb unes quantes obres incompletes.»

La Rossa de mal pel, com hem dit, és també, si la nostra informació no és deficient, una altra primera novel·la. De J. M. Francès, el seu autor, en sabem ben poca cosa: com a producció literària, la lletra d'una sardana; quant a la seva vida, res absolutament. Lluny, doncs, el perill que tant desvera Mingué d'identificar-lo amb algun dels nombrosos personatges de la seva barceloníssima novel·la, d'un sector de Barcelona, almenys. Cal felicitar-l'en, perquè, al cap o a la fi, gairebé la totalitat dels seus personatges són ben poc recomanables.

La novel·la de Francès, efectivament, ens presenta tipus grotescos i fracassats combinats amb mitjanes i mediocritats. Per això, conforme a la classificació de Turguè-neff, es troba a cavall entre el segon i el tercer pla. Però els personatges de *La Rossa de mal pel* rarament arriben a atènyer aquell grau de mediocritat que en fa tipus com Bouvard i Pecuchet. L'autor es limita a presentar-los amb un do d'observació més valuós pels detalls pintorescos que no pas per la insistència a donar-ne una descripció analítica. Tenen, en moltes ocasions, més de tílles divertits que d'altra cosa.

J. M. Francès té imaginació sap fer bellugar amb desembaràs els nombrosos personatges de la seva novel·la, sense que cap sembli sobreafegit, sinó que són lligats a la trama complexa d'aquesta novel·la en què, per damunt de tot, domina el pintoresc, un pintoresc barceloní alguns dels models vivents del qual hem conegut de prop o de lluny. No vol, segurament, suscitar problemes, ni resoldre'n. Però l'obra es fa llegible perquè és duta amb un «entram» vivaç i, si el propòsit de l'autor ha estat el fer passar l'estona, l'ha aconseguit. Llastima que una major depuració i correcció de llenguatge no la facin encara més llegible i, també, que el desig de pintoresc hagi arrossegat l'autor a innecessàries faltes al bon gust.

VARIETATS

El nostre homònim de Villarrobledo

Un bon amic ens ha fet a mans el número 252, corresponent al 16 de gener d'enguany, d'*El Mirador*, que ja fa set anys que es publica a Villarrobledo (Albacete).

Perquè els nostres lectors es facin càrrec d'aquest *semanario independiente*, còpiem, amb la major fidelitat possible, alguns fragments escollits. Comencem per l'article de la primera plana, titulat: *El cooperativismo, es la base esencial para todo desenvolvimiento en que la actividad humana se significa ordenada*:

«Més en esta diatriba polemista, de hinojos doctrinarios socialistas de sobrada realidad filosófica, se hacen suplantaciones por arbitraria y equívoca potencialidad en lo económico de la valoración; aportiva de los factores concursantes a la opción de los productos, obra con sus fenómenos inclassificados: entre uno de los principales causa cardinalia del fracaso de la producción y de las crisis del trabajo; el *ausentismo o absentelismo*...»

En el mateix número, debuta així la «Crònica negra de la semana»:

«En excursión cinegética, se lanza una pareja por las abruptosidades del deleite voluptuoso. Su distinto estado, consumada la complacencia del más fuerte, dandi olvido por ello a deberes, como piltrafa, ajada, la arroja al mundanal, en sorteo a leer... como tórtola abandonada, fechura glacial y en descortesía, en consciencia, dice el frescales, ahí queda eso...»

I perquè es vegi la unitat de tot amb què és escrit tot el periòdic, transcrivim dos anuncis. El primer és d'una fonda:

«Esta Fonda es la más antigua de Villarrobledo; tiene un gran patio, que hace el pulmón de oxígeno respirable en salud, por pocas Fondas gozadas. Gran descubierta para depósito de carruajes y autos. *Todo verdad*. Nada de falacias que sofisticadamente hacen atractivo. *Viajero*, no te dejes llevar de apariencias. *Realidad*. Goza esta casa de amplias e higiénicas habitaciones con independencia en ellas. *Sus doctos hosteleras*: Pulcritud, esmero, higiene, economía, seriedad y delicado cuidado al viajero en desgracia, enfermo; *atención* escrupulosa, en mandatos de todo viajero y en todo *afabilidad* sin doblez...»

L'altre anunci és el d'una lletoria, retolada «Nuestra Señora de la Conciencia». El text fa: «En esta lechería; que por su pulcritud y esmero, en higiene y salubridad, la hace especial para niños y enfermos y por éstos preferida, una vez probada. Las condiciones de nustrición alimenticia de las vacas, como las de higiene del establo, cual las de las vasijas de depósito de la leche, y a más del buen régimen; por las frecuentes visitas del veterinario y jefe de policía, hacen aquella especialidad.»

Serà qüestió de fer notar a D. Francisco Díez García, director-proprietari d'*El Mirador* de Villarrobledo, que si té interès a assemblar-se a alguns setmanaris de Barcelona, serà millor que canviï el títol que ara porta pel de *Villarrobledo Social*.

«Propaganda» d'un llibre

Hi ha hagut ciutadans que s'han vist sorpresos amb la rebuda d'un exemplar de *La cançó del Sena*, acompanyat d'una carta en la qual els noms dels senyors Francesc Matheu, P. Fabra, Pere Rahola, Casimir Giral, J. Rubió i Joaquim Clervo posats al peu recomanen el llibre esmentat, l'autor del qual és Josep de Riquer, «una firma positiva en la literatura catalana moderna», diu la carta. També diu:

«*La Cançó del Sena*, és una obra interessantíssima pel comentari franc i atrevit que en la mateixa fa el seu autor de Catalunya, del pervindre de Barcelona i l'esdevinidor de Europa. L'estudi que aquest llibre ens presenta de París, bo i fent-nos co-neixer una pila d'anècdotes curiosíssimes i xocants, és digne d'ésser llegit amb atenció. *La Cançó del Sena* és una obra atrevida i d'originalitat ardua que caracteritza l'estil del seu autor que veu les coses sots un aspecte humaníssim, de bellesses morals i optimismes sublims.»

Tot per acabar, com és natural, demanant que la persona visitada per l'exemplar, la carta i l'home que els acompanya, que es quedi amb el primer donant un duro al darrer.

A part de la sorpresa que han tingut alguns en veure's firmant aquella carta, n'hi ha una altra de més general, i és de llegir aquest pensament per reforçar la pressió que puguin fer aquells noms, ja que no el redactat de la carta.

El pensament fa:
«Obrir un llibre i no comprar-lo és un pecat tan greu com abusar de una noia i abandonar-la a la seva dissort. — Josep de Riquer.»

Després algú retreure, per comparació, la manca de sentit de la propaganda dels nostres autors i editors. «A qui, objectarem, s'hauria acudit aquesta acusació d'estupre, delictes perfectament definits, però en el qual, fins ara, no havien atinat que quien tots els clients de les llibreries de vell i de nou?»

PAUL MORAND acaba de publicar un nou llibre: **New-York**

no deixeu d'adquirir-lo

Preu: 4'20 pessetes

En venda a la: **LLIBRERIA CATALÓNIA** Plaça Catalunya, 17. - BARCELONA

Just CABOT

ARTICLES DE PUNT A BON PREU

Jaume I, 11 Telèf. 11655

LA ROSSA DE MAL PEL de JOSEP M. FRANCÉS

Una reeixida mostra de novel·la populista

Ha sortit la segona edició. — Preu: 4 ptes., pertot arreu.

A punt de sortir: **LA JOIA CATALANA** Història de la joieria catalana Nombroses il·lustracions EDITORIAL LUX • Cuello. 162

COL·LECCIÓ POPULAR LES ALES ESTESES

Ha sortit el volum XVII

GRAN ÈXIT

LA MERAVELLOSA HISTORIA DE PERE SCHLEMIL

Novel·la fantàstica de A. DE CHAMISSO

Traducció de GUSTAU LLOBET

70 cts.

I E L T E A T R E

"Maya" a Barcelona

Dies abans de l'estrena de *Peter's Bar* de Ramon Vinyes, Rambla avall, ens explicava aquest autor la seva concepció del teatre poètic. D'aquella conversa n'hem tret aquesta impressió fonamental: la poesia, en el teatre, és la resultant d'un bell joc de paraules que encaixen perfectament amb l'ambient. Per exemple: a un dia rúfol correspon un diàleg rúfol, a una nit estelada, un diàleg estelat o poètic. I, naturalment, seguint aquestes normes l'autor pot cercar amb una gran comoditat l'ambient que més s'adigui amb el diàleg ocasional. Més ben dit: tot es redueix, en el teatre poètic, segons aquesta concepció, a un simple bell joc de paraules; l'ambient, per tal com pot ésser provocat, passa a ésser una cosa enterament secundària.

Però ve l'estrena de *Maya*, de Gantillon, i ens diu que en el teatre la poesia no és una resultant d'un bell joc de paraules, sinó que emana de la situació, l'ambient passant a primer terme. Deixant de banda si és aquesta o aquella la poesia autèntica — ambdues posicions tenen més o menys partidaris i no voldríem, fent de catedràtics, perdre la nostra posició objectiva — i tenint en compte que la crítica ja ha parlat amb una extensió excepcional de la vàlua intrínseca de *Maya*, ens limitarem a unes quantes remarques gairebé al marge.

Simon Gantillon coneix bé els mariners. Amb *Cyclone* — obreta en la qual ens mostra la vida dels mariners a bord d'un vaixell sota el sol de plom dels tròpics — ho demostra. Amb *Maya* — en la qual ens mostra els mariners a terra durant una curta escala — ho confirma. *Cyclone* i *Maya* presenten les mateixes característiques essencials: són obres realistes i poètiques a la vegada. Podent ésser naturalistes a ultrança i a ultrança audacioses, ni l'una ni l'altra ho són. La vàlua essencial de *Maya* radica en el simbolisme dels seus personatges. Ara, d'aquest simbolisme la part realista de l'obra en pateix. Des d'un punt de vista estretament realista, hom podria fer a l'autor de *Maya* moltes observacions. Un home que hagi viscut aquell ambient, per exemple, li podria demanar una llanterna per tal de cercar, a la manera de Diògenes, una Bella. En canvi, és una veritat com un temple l'actitud dels que cerquen en Bella l'oblit o la il·lusió de la seva Maya.

Una de les remarques més interessants a fer, a propòsit de l'estrena de *Maya*, és l'actitud del públic. Un públic com el nostre tan avesat a obres amb planteig, nus o conflicte i desenllaç, és natural que davant d'una successió de quadros sense il·lació argumental — però d'altra banda necessaris per donar una visió suficient d'un tros de món — es trobi desorientat. Una gran part del nostre públic de teatre tan mal acostumat a emocionar-se i esplaïar-se en rialles successivament i invariablement, sembla rebel a la tensió que suposa una emoció continuada i sistemàticament trencada en quadros. El seguit començar i recomençar dels quadros de *Maya*, li sembla etern. No obstant, no se li escapa que es troba davant d'una obra considerable. Sent com un soroll de cosa bona que zumzumeja per l'escena i, per aquest motiu, no gosa fer manifestacions sorolloses de decepció. Sent com un dring de poesia autèntica. I és tan forta l'alenada d'emoció que, en certs moments, es desprèn de l'escena, que ofega en el nostre espectador, tan propens a la riallada, els efectes de la comicitat d'aquella escena, per exemple, en què posen a

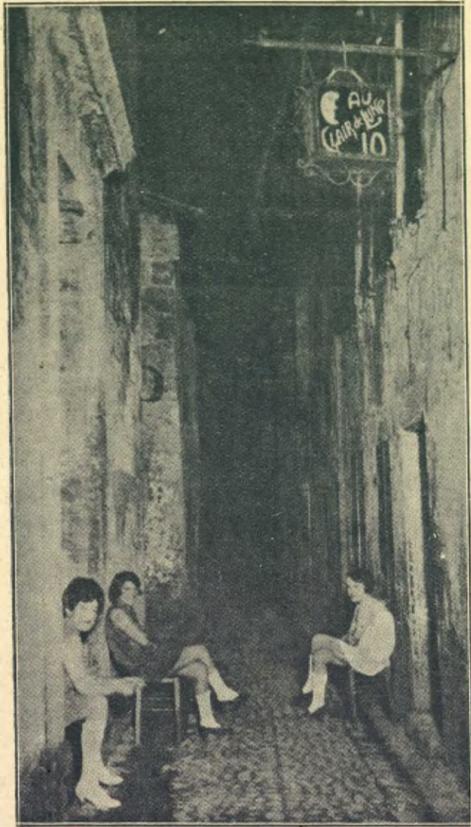
Màxim Barrientos

el tenor el debut del qual és esperat com un esdeveniment

Bella un capell antiquat i tan petit que, francament, faria riure en qualsevol situació que no fos aquesta. Aquesta influència favorable de *Maya* damunt del nostre públic és, potser, el millor elogi que podríem fer de l'obra de Gantillon.

Millàs-Raurell ha fet una bona traducció del poema *Maya* i la companyia del Talia

L'escenari de «Maya» en la realitat

la representa, sota les seves indicacions, amb una evident bona voluntat que és una de les coses del món que apreciem més. En dir que els actors no atgeixen un mot a un diàleg que sembla escrit expressament per donar-los aquest esplaï que és tan car, ja fem un elogi de la seva tasca. Bosch Roger, inspirat per Gaston Baty, ha pintat uns decorats dignes. Llàstima d'aquell teló de port que fa un soroll de paper inaguantable!

RAMON PEI

Dues comèdies cinematogràfiques

El títol que encapçala aquesta crònica podria donar peu a una confusió que lamentàriem: *Dues comèdies cinematogràfiques*. *L'home que faltava*, de Félix Gandera, comèdia presentada al vell Romea, i *K. O., l'Idol de les dones*, comèdia d'Amichatis i Oliva, de cartel a l'Espanyol, són dues comèdies cinematogràfiques? Tant se val. Les hem etiquetat de cinematogràfiques per pura facècia o comoditat de títol. Però si diguéssim que són de tema cinematogràfic o diríem una ociositat o, per aquest mateix motiu, i no és paradoxal, ens acostaríem a la veritat. Tot ho és de tema cinematogràfic, però, ara, ens ve molt a tomb de limitar l'abast d'aquests dos mots a les comèdies cinematogràfiques més corrents: la comèdia més o menys vodevilesca i d'emboic i la comèdia esportiva. Una altra de les confusions a què el títol únic ens ha exposat, i aquesta sí que fora lamentabilíssima, és la següent: que el lector cregués que posem a un mateix nivell *L'home que faltava* i *K. O., l'Idol de les dones*. O sigui: Félix Gandera, l'Amichatis i l'Oliva. Donem a Déu el que és de Déu i al Cèsar el que és del Cèsar.

Félix Gandera que abans de l'any 1922 tenia una fama terrible d'autor picantíssim, verd, l'any 1922, amb l'estrena de *Atout... cœur!*, va merèixer, àdhuc de la crítica que anteriorment li havia estat més severa, uns elogis francs, estimulants. *Atout cœur* ja no era un vodevil verd, sinó un vodevil discretament sentimental. De *L'home que faltava* en podríem dir el mateix, si no fos que aquí el mot de vodevil ha arribat a una corrupció tan gran, que el comú de la gent el té per sinònim d'espectacle lliberat. En direm, doncs, una comèdia sentimental. A a fe que és una comèdia divertidíssima. El diàleg és fresc i graciós i d'un esperit que us manté les faccions en la constant contracció del riure. La nota d'emoció és tan discreta, tan allunyada de les llàgrimes, que, com diria un francès, és suficientment just per baixar de to aquesta contracció del riure i atenuar-la fins a un lleu somriure.

I veieu? Aquest esperit, aquesta nota sentimental discreta, aquesta gràcia àgil del diàleg que trobem en la comèdia de Félix Gandera, ho trobem a faltar en la comèdia esportiva d'Amichatis i Francesc Oliva. No obstant, dintre el seu to, és una comèdia divertida.

S'ha dit molt que cada país té el teatre que el nivell del públic es mereix. Però no s'ha insistit prou a dir que si bé l'autor, generalment, pren del seu públic el to de la seva obra, també influeix en el seu públic, purificant i afinant o, si voleu, elevat aquest to. Espectador i autor són dos focus de mútues influències. Autor i espectador constitueixen, diguem-ho així, una fórmula reversible.

R. P.

Pau Casals vist per Oleguer Junyent

coses, un *démenti* categòric dels mals avenirans que volien veure, un dia, una pura veïlletat de gran artista a l'origen d'aquesta empresa. Tot fa semblar, en efecte, que es tracti d'una empresa consolidada i esdevinguda normal per les seves pròpies forces.

L'orquestra Pau Casals no té avui encara, després d'uns deu anys d'existència, un caràcter de corporació fixa i permanent. Acabades les dues "temporades" que dona cada any a Barcelona, queda dissolta. Els perills d'aquest sistema són evidents, sens parlar del que té de denigrant per a nosaltres un sistema de festivals "a ració" que estan bé per Evian-les-Bains o per Karlsbad. Cal assistir als assaigs que aquests dies, tarda i nit, fa l'orquestra al Palau, per fer-se càrrec dels grans inconvenients d'ordre artístic que aquest sistema comporta. La primera reflexió que us suggereix és la següent: el treball d'assaig que sentiu fer a En Casals amb els seus professors, és de la més elevada qualitat artística. És un mestratge modèlic d'interpretació que podria tenir una transcendència extraordinària per Barcelona. Amb una corporació permanent ell podria fer aquí una tasca semblant a la que va fer Gustav Mahler a Viena. Fa vint anys que Mahler és mort i el seu estil i el seu esperit encara són vius al teatre de l'òpera, a l'orquestra i a l'escenari. En un i altre lloc hi ha hagut baixes i altes en el curs d'aquests vint anys; hi queda només un petit grup d'artistes que ha treballat personalment sota les ordres de Mahler. No obstant aquell estil incomparable i aquell esperit es van heredant i s'han demostrat incorruptibles. Avui són l'orgull i la base en què es funden la categoria i la fama d'aquell gran institut.

Aquest treball de categoria tan elevada que En Casals emergia en la seva orquestra podria, de igual manera, sobreviure a l'home, si es realitzés damunt d'una corporació constant que se'n va fent dipòsit i va guanyant qualitat amb els anys, com un bon violí en mans d'un veritable artista. La dispersió periòdica dels elements d'aquesta orquestra, s'oposa en absolut a l'assoliment d'aquest efecte de capitalització. Per altra banda, l'organització de deu concerts preparats i donats en el curs d'un mes, imposa al directors i als professors un *surmenage* espantós i absurd que té una influència depressiva formidable. Per aquest camí veig molt difícil que el nivell assolit pugui reflectir mai, en una escala satisfactòria, les genials intuïcions recreadores que En Ca-

sals tracta de plasmar a l'orquestra amb un esperit crític tan lúcid com és pura i sense fallides la seva sensibilitat. Aquest esforç està condemnat, en bona part, a l'esterilitat; a cada temporada l'orquestra haurà de tornar a guanyar pensament la "forma" guanyada d'un cop de coll en pocs mesos d'assaigs precipitats.

L'únic camí a seguir és el de la *Kulturpolitik* dels grans municipis alemanys, que subvencionen esplèndidament les orquestres representatives. Aconseguit això, el mestre Casals hauria de fer "temporades" molt més llargues a Barcelona. Damunt d'aquesta base l'organització de l'orquestra mateixa hauria de guanyar una qualitat més homogènia, especialment en la corda i en el metall. Les places dels professors haurien d'estar esplèndidament dotades. Penseu que un "clarinet" o un "trompa" són tot uns grans senyors a Alemanya; senyors carregats d'honors i de... places! Jo crec que els nostres excel·lents artistes catalans es passaran perfectament d'aquells honorífics títols de "virtuosos reial i imperial de càmera" i àdhuc del més misteriós de "conseller de l'Estat" que ostenten tan excel·lents professors de la Filharmònica de Viena. Però no tindrien inconvenient, suposo, de canviar de posició social, perquè hi guanyarien molt.

Després de deu anys d'esforços particulars exemplars, crec que és arribada l'hora que les persones competents es preocupessin d'aquests problemes, ara que encara s'hi és a temps.

En Casals ha tingut la gentilesca de dedicar el programa del seu concert 200 als autors catalans. Es una professió de fe que tots sabem que podíem esperar d'ell. No em proposo donar un judici crític d'aquesta audiència. Des d'aquestes mateixes columnes he confessat no sentir-me en possessió d'un esperit d'imparcialitat, tal vegada necessari en un crític de professió. Només diré la sorpresa que m'ha produït el resultat de la confrontació de dues generacions que el programa ens brindava. Al meu entendre, quedava millor la generació jove! No obstant, i aquesta és la sorpresa, el to que domina aquí, és, encara, aquell poètic regionalisme tradicional, cultivat adés amb una tècnica primitiva, no exempta de truculències, i ara, especialment per En Baltasar Samper, amb uns refinaments i elegàncies de més bon auguri. Vull esmentar a part l'obra que donava una idea d'un esforç més veritable i més sostingut de composició. Aquesta obra és, sens dubte per a mi, "Boires", de Ricard Lamote de Grignon, fill de l'il·lustre director de la nostra Banda Municipal. El seu jove autor cerca per un camí que no és propici a la facilitat. Aquesta actitud m'inspira la més viva simpatia. Es un camí, no obstant, que En Lamote no tardarà gaire a trobar tancat als seus passos. Els joves francesos, ja fa anys, que han denunciat el *cul de sac* d'aquest camí. Desitjo que per propi impuls arribi aviat al terme i que davant d'aquella tanca tingui la força d'esperit d'adoptar les difícils resolucions que imposa a un artista sincer. El crèdit que convé de fer a En Lamote en aquesta empresa es pot expressar d'una manera gràfica; jo crec que tindrà el valor de donar un disgust al papà! Són d'aquells disgustos que els pares perdonen aviat. El vostre, n'estil segur, serà el primer de comprendre i donar-vos la raó.

ROBERT GERHARD

Els Cantaires Negres d'Utica al P. de la M. C.

Els devots, els habituals del Palau de la Música Catalana estaven literalment escandalitzats davant del ple que es va realitzar dilluns passat en el magne palau del carrer Més Alt de Sant Pere. Hi havia, realment, el bo i millor de la nostra aristocràcia i un escampall de senyores boniques que aconseguí el miracle de fer oblidar el pas per aquella sala de les mans pecadores de senyor Domènec i Montaner.

En el cas dels negres d'Utica, com aleshores de la presentació de Wiener i Doucet, els afectats per la bona música han tingut ocasió de poder dir que tots aquests èxits de públic no són res més que esnobisme.

— I pensar — s'exclamen — que quan fem música de debò no ve ni la meitat d'aquesta gent!

Es clar! El que no saben comprendre els amants de la bona música és que els indifferents necessiten molta més quantitat d'esnobisme per anar a sentir música de Bach o de Beethoven, que no pas per anar a escoltar els cants dels negres.

Es pot dir que el públic del passat dilluns al P. de la M. C. era dividit en dos bàndols irreconciliables: per un cantó, els que estaven convençuts a ultrança que el treball dels negres no els agradaria, i, per l'altre, els que també estaven disposats de totes passades a trobar magnífiques les cançons dels cantaires d'Utica. Un servidor de vostès es trobava entre aquests darrers.

Ara que ja han passat aquella mica del nerviosisme i aquella mica de les discu-

sions, ja ho podem dir: varem patir molt! Aquests negres d'Utica ens van sortir un bon tros destenyits i es necessitava un cert pit per defensar-los a peu i a cavall entre l'atmosfera carregada dels intermedis.

Entre les cançons que van interpretar, en citaríem dues o tres de molt boniques. La resta no ens varen acabar d'entusiasmar. Pecaven d'una certa monotonia i d'una certa uniformitat. Hi ha qui sosté que en tota la nit no varen cantar res més que una sola cançó, ara a l'indret, ara a l'indret, ara començant-la pel mig. No ens atrevírem pas a subscriure una teoria tan arriscada, però ja és prou significatiu que un espectador pogués exposar-la sense sortir-se massa de la lògica elemental.

Malgrat que el públic els va aplaudir bastant, ens sembla que el fet que no obtinguessin un èxit més rotund s'ha de cercar en la manca de varietat i de colorit del repertori que varen escollir. Com a cantaires, els artistes d'Utica ens van semblar ben acceptables; posseïen aquell sentit dels corals tan afinat en els negres i que els fa aconseguir efectes meravellosos. Per altra banda, el seu cant respon a les mateixes directives de la música negra en general: una barreja de cant religiós i de les melodies gronxadors dels negres antillans, tot això servit sobre un canemàs d'un ritme *entrainant* i variat. Aquest ritme, que en les orquestres de jazz apareix d'una manera més brutal, no desapareix mai de les cançons negres més finament melòdiques.

J. M. P.

TEATRE NOU

Companya dramàtica dirigida per E. BORRAS
Primera actriu: ENRIQUETA TORRES

Avui, dijous, tarda i nit:

EL MISTIC

Dissabte, tarda i nit. Benefici de la primera actriu Enriqueta Torres.

Maria Rosa

Diuenge, tarda i nit. Grandioses funcions.

TEATRE TALIA

Gran Companyia de vodevil i teatre modern

Avui, dijous, tarda, a les cinc. Butaques platea 1 pesseta. Cinc actes, dos vodevils:
Per a tenir un fill o La Pomada Miraculosa
Nit, a les deu i quart. L'èxit:

MAYA

Demà, divendres, tarda: «Per a tenir un fill o La Pomada Miraculosa».

Dissabte, tarda. Reposició del famós vodevil: «El fill de la Núvia».

Totes les nits, i diuenge, tarda i nit. La sensacional obra:

MAYA

OLYMPIA

CIRQUE D'HIVER

Avui, dijous. Grandiosa funció, presentant-hi part totes les grans atraccions, entre elles *The 4 Mariposa*, *Antonet i Baby*, *Els 10 Deblars*, *Els 6 ossos savis*, i els sensacionals

110 lleons de Schneider, 110

Teatre Català Novetats

COMPANIA CATALANA

Direcció: C. Capdevila

Avui, tarda. Espectacles per a infants:

L'auca d'En Patufet

d'En Folch i Torres. Nit. *Tortulia Catalana*:

Divendres, dissabte i diuenge, tarda i nit, el triomf del mestre Rossinyol:

MISS BARCELONETA

Es despataxa a Comptaduria.

EL CINEMA

El darrer que hem vist

Les històries de pells-roges són contemporànies dels nostres primers entusiasmes cinematogràfics. Aquelles cintes ens prenen sense resistència, panteixàvem amb deliri davant aquelles cavalcades i ferocitats, la guàrdia muntada de l'Oest i aquella natura oberta i luxuriosa. No tractà-

El que més ens ha plagut d'aquest film és Gladys Belmont i després els primers plans del començament, a base de rostres infantils, magnífica galeria de caps d'estudi a rivalitzar amb les més reeixides testes d'infants d'un Greuze o d'una Vigée-Lebrun. Després, què més ens ha plagut? El

RICHARD DIX, en «El Pell-roja»

vem encara de comprendre davant d'un espectacle la novetat del qual ens meravellava, i la força suggestiva ens llevava tota possibilitat de crítica defensiva.

Ara el pell-roja és quelcom d'arqueològic, o almenys ho és el darrer pell-roja que el cinema ens presenta: Ricard Dix en el film *El pell-roja*.

Es estrany, però ens apar així mateix; un film com aquest poc o cap progrés representa enfront d'aquelles cintes a les quals alludíem en començar. El cinema

ALICE TERRY

americà en aquest gènere adquirí amb una promptitud incomparable un estat de maduresa sorprenent. No volem pas dir, això mai, que el cinema no hagi avançat, però sí que ens endinsem en l'essencial, hem de convenir que les línies generals, els cànons primaris que fan possible un film de moviment i n'assegurem la vitalitat, foren establertes molt aviat, i amb caràcter imutable.

Però anem a *El pell-roja* i abandonem un assumpte que per a fer-lo entenedor, cal tractar amb una certa llargària impropia d'aquesta nota.

paisatge, o, millor dit, ens havia plagut despintat. No, aquells colors no ens convenen. Els colors, hom els pretén inserir en el film o bé per a donar una impressió de realitat o bé per a produir una sensació de bellesa. Creiem que el primer exigeix un avançament encara considerable de la tècnica. Quan hom renuncia bonament a una cosa, queda molt millor que quan s'entesta a provar el que és encara utòpic. Se'n vol dar la realitat, doncs colors reals. Aquest film pintat de roig és menys realista que els que es donen en blanc i negre. Mal per mal és més respectuós tocar una simfonia de Mozart amb un piano que amb una banda. Suposem que els lectors ens entenen. El piano suprimeix el timbre, la banda el mistifica, la qual cosa és molt pitjor.

No parlem del segon propòsit que es pot perseguir en el film en colors, perquè no és aquest el cas d'*El pell-roja*.

Rex Ingram és l'únic director el retrat del qual apareix, i ben sovint per cert, en les revistes de cinema, li plau de fer-se retratar al costat de la seva bellíssima i simpàtica esposa, Alice Terry. Ara l'home ha emigrat de Los Angeles i el tenim instal·lat a la Costa Brava. Creiem que els paisos bells inviten al paganism i a prescindir de Déu, per això després d'haver-nos sobtat de sorprendre en l'il·lustre productor irlandès símptomes de vocacions monàstiques, ara reventim del nostre astorament en veure que ell també retorna del seu i afirma una vegada més el triomf d'amor per damunt de tot.

Parlem seriosament. *El jardí d'Allah* que veírem l'any passat, era bellíssim. Rex Ingram sabé crear una atmosfera d'indolent voluptuositat, que en sortir d'aquest film semblava que sortíem de la lectura de certes pàgines de Gide. Era la història de l'home que deixa el convent empès pel *démon de midi*, conquerit per les coses, pel blau del cel, per la música; embriagant-se en un sensualisme generós que la terra aràbiga destilla.

La inquietud religiosa patentitzava tot això. I el film presentava una certa sinceritat. Ara Rex Ingram ens ha decebut; el seu darrer film és fals. No volem dir que sigui mal fet. Rex Ingram fa justament les coses bé, però la història que pretén contar-nos, no ens convenc. El que és de primera en aquest film és la ironia que hi campa tothora en la creació d'algunes situacions el mateix que en les figures que en formen la comparsa.

Sabem Rex Ingram capaç de millors coses. Parlem del contingut poètic, perquè, ja ho hem dit, la factura del film és excel·lent. Llàstima de tan acurada orquestració per uns motius tan desproveïts d'inspiració.

J. PALAU

PANORAMA

Stan Laurel, Oliver Hardy i King Vidor

El màxim esdeveniment cinematogràfic d'aquest darrers dies l'ha constituït, incontestablement, la presentació a Barcelona del film totalment parlat en espanyol *Lladres*. No podíem començar millor; la famosa parella Stan Laurel i Oliver Hardy han triomfat d'una manera esclatant en el cinema parlat i ara proven l'aventura en el cinema parlat. En el propi número número parlarem amb l'extensió que reclama, d'aquest primer film parlat, al mateix temps que de la deliciosa comèdia de King Vidor *Miratges*. La manca d'espai i el propòsit de parlar-ne detingudament és el que ens ha indicat la conveniència de retardar aquests comentaris.

Informatives

Aquesta setmana podem veure el darrer film d'Edwin Carewe: *Evangelina*, inspirat en el famós poema nacional de Longfellow. És així mateix aquest film el darrer de la sèrie de quatre que el cèlebre director tan amic de les històries tristes i enemic dels *talkies*, ha fet amb la mexicana Dolores del Río. D'aquesta col·laboració han nascut obres impregnades d'una sentimentalitat un xic carrinclona, però que un gran talent de fotògraf i una bona fe extraordinària en el treball han fet passadora. No serem nosaltres els que direm que els seus films siguin dolents. Revelen qualitats ben apreciables al costat d'aquell defecte inicial d'inspiració que apuntàvem. Lothar Méndez presenta un nou film: *Intromissió*. Tothom el veurà; bastarà dir que Clive Brook i Evelyn Brent en són els intèrprets. L'assumpte és extret d'una peça de teatre de Pertws i Dearden.

Apuntem encara *Girls*, de R. Eichberg, uns dels punts de la Ufa, i *El foll cantor*, per Al. Jonson. Ara que tenim aparells sonors, caldrà revisar el seu film anterior: *El cantor del jazz*, que tan mala impressió ens produí en la seva versió muda.

Un nou film de Hans Schwarz

Hans Schwarz ha tornat a provar el seu talent en el film *Les mentides de Nina Petrovna*, amb Brigitte Helm com protagonista. Aquest cop l'intelligent director no ha tingut la sort de comptar amb un assumpte de les magnífiques possibilitats del

BRIGITTE HELM

de *Rapsòdia hongaresa*. Aquesta nova producció conté tots els llocs comuns de les històries cinematogràfiques, els quals són salvats gràcies a la perspicàcia de la direcció.

Per a tot aquells per als quals l'instrument, la forma, el procediment altament dit, tenen en si un valor que el contingut accidental amb el qual es manifesten no pot atemptar, un film com aquest de Hans Schwarz no és precisament escàs de coses interessants.

Tot el que constitueix una certa i ben notable escola de cinema, l'escola que en podríem dir, si no precisament alemanya, d'Alemanya, assoleix ací una brillant manifestació. La rara modalitat fotogràfica, la valoració plàstica dels personatges, el moviment quasi acrobàtic de la màquina, etc.

Brigitte Helm queda decididament estandarditzada. És una *vamp* i no pot ésser altra cosa, o no la deixen ésser altra cosa. Rostre de fina perversitat, està molt bé dient mentides. El seu cos flexible — que ha portat alguns a comparar-la amb Greta Garbo — és dotat d'una mobilitat nerviosa i excitant que la ciència que posseeix en l'art de ben vestir acaba encara de posar més de relleu, millor que en *Diner*, que en *Mandràgora*, restem no obstant en la creença que és una dona capaç de molt més del que li fan fer. Recordem, si no, *Metropolis*, aquesta cima fins ara no sobrepassada per la Ufa.

M. M.

Moral i Cinema

Il·lusions, Tres passions, Loca pasión, Loco cantor, Loca orgia, etc.

Això, si no ho sabeu, són títols de pel·lícules exhibides a Barcelona dins el curt espai d'uns quinze dies. Ofereixen aquests títols un magnífic panorama, no sabem ben bé si del cinema, dels empresaris o del públic. Un xic de cada cosa segurament. El lloc que la passió i la follia ocupen en els programes del cinema comença a ésser, doncs, un xic inquietant. Però tranquil·litzen-nos. És possible que l'home cerqui en l'obra d'art allò que troba a mancar més en ell, i és quasi segur que els parroquians dels cinemes es reclutin en la seva gran majoria entre gent drops, enemiga d'estrídencies que hi troba el plaer d'assistir a l'espectacle d'allò que a ell li sembla tan llunyà com inaccessible.

Un llibre sobre Cinema

Un llibre dedicat íntegrament al cinema pot ésser un esdeveniment en un país en el qual la literatura especialitzada no passa del comentari periodístic o de fullets carregats de mediocritat i de pseudo-tecnicisme.

Francesc Ayala serveix un recull de proses en un volumet que titula *Indagació del cinema*. En ell es palesa tot l'interès d'una generació que ha sentit l'admiració primera del nou art, però no arriba a la transcendència d'una fita en la crítica cinematogràfica. Ayala representa el sentit general del comentari emocional o de la disquisició estètica, de tots els escriptors joves castellans (Jarnés, Espina, Ve-

nemont es pot fer literatura. Net de paraules, hom endevina la font inconscient d'emoció, el Chaplin inconscient dels primers films.

Si Ayala ha barrejat amb el sentit còmic el transcendentalisme en la figura de Chaplin, no deixa d'intuir un efecte còmic simple, d'anàlisi, en el *ralenti*. I és pel mateix que al costat d'un entusiasme davant d'*Entr'acte*, pugui haver-hi entusiasme per Buster Keaton. Hom podria batejar aquest il·luminat del cinema com el còmic del gest al *ralenti*. No necessita gest difús quan sap que pot comptar amb amagades complicitats.

Unes botes personals en les quals *Felixa Cat* pot ésser un petit tòtem capriciós i lliure i Josefina Baker una sirena de tropsics parisenos, no han pogut deslliurar-se d'un homenatge—encara que no sigui sinó de planes dedicades — a tres personatges dels quals sempre estem esperant que es parli. Són Menjou, Janet Gaynor, Greta Garbo. Menjou és en la iconografia de Francesc Ayala un home de teatre, un actor. Janet Gaynor és encara la *d'Albada* i la *del Setè cel* (no presentia encara les "débâcle" dels *Quatre diables* i de *L'àngel del carrer*); de totes maneres el perfil dibuixat per l'autor fa preveure—complagut—el pastitx de *Cristina*. Greta Garbo no pot millorar el seu etern rol de "dona fatal".

El fet que la primera sessió del Cineclub madrileny aplegués *Maria, la filla de la granja* i *L'étoile de mer*, motivà una comparació en el seu carnet de dos extrems documentals: la ingenuïtat de preguerra i el *bluff* poètic de Man Ray. *Moana* li recorda elements dispers: "el modern i l'elemental", primitivisme i *écran*. *La Rosa de Pu-Chai* porta l'almè innocent i simple de composicions xineses.

Amb tots aquests components el llibre de l'Ayala es ressent de falta de consistència. El convenciment de l'autor n'és patent. No n'hi ha prou, però. Que sigui l'únic llibre presentable fins ara no excusa la seva irregular composició. Ni un dilettantisme, ni una convicció de la poesia de què omple la realitat el cinema, ni una bona prosa, ni uns aficions al poema cinemàtic, ni al lirisme espectacular, ni unes observacions encertades, justifiquen aquesta mostra aguda de literaturització del cinema. L'autor liquida—diu—un deure, un compte amb el cinema: paga les suggestions rebudes amb aquest llibre. N'estaríem contents si liquidés—definitivament—aquest gènere innescessari. Seria el que més agrairíem a l'autor.

CARLES M. CLAVERIA

Ja ho sabeu...

— que a Vilafranca s'ha projectat amb gran èxit de públic el film de Buñuel i Dalí *Un chien andalou*?

— que en la mateixa ciutat, *Hèlix* prepara unes sessions de cinema per a minories?

— que amb l'èxit creixent de les sessions dites d'avantguarda, els films *no comercials* com se solia dir, potser deixaran d'ésser-ho?

— que la Fox anuncia no menys que divuit produccions totalment parlades en espanyol per la propinent temporada?

— que la Greta Garbo li ha pujat al cap el propòsit de fer un paper masculí? que aquest és el de *Dorian Gray* segons Oscar Wilde?

— que *Atlantic*, el darrer film de Dupont, és a Barcelona, com també hi és el darrer de Cecil B. de Mille: *Dinamita*?

— que Clarence Brown ha començat un nou film amb Greta Garbo? El nom provisional: *Romance*.

AL JOLSON EL LOCO CANTOR

l'ídol del Broadway en l'espectacle més modern i atractiu

secundat per
Josefina DUNN
i Betty BRONSON

Es una producció
Warner Bros-Vitaphone
de les Exclusives
DIANA

Avui, gran èxit al

TÍVOLI

El Jazz
Sonny Boy,
es ven arreu
en discos
ODEON

Feu fer els vostres gravats en la UNIÓ DE FOTOGRAVADORS

CORTS, 481 : Telèfon 33421

ALTES NOVETATS EN CORBATES
Jaume I, 11
Telèf. 11655

CAMISERIA FITO BARCELONA

En el COLISEUM PARAMOUNT
obté sorollós èxit tots els dies el film sonor
JAZZ BAND

Una pel·lícula en la qual, com el seu nom indica, no tenen cabuda les tragèdies i misèries de la vida. Alegre i enjoguesada com una composició de jazz.

ES UN FILM SONOR

LES ARTS

DISCOS

ACTUALITATS

D. Carles exposa la seva darrera producció pictòrica a La Pinacoteca. Si ens vegéssim obligats a condensar el nostre judici en quatre paraules, potser diríem que l'obra actual d'aquest pintor és l'assimilació d'una mena de *fauvisme* per un temperament impressionista. Però amb tot i que no disposem de l'espai necessari i mereixedor per a comentar degudament la pintura de Carles, continuarem, per bé que esquemàticament, el judici apuntat.

Situant-nos, només, dintre la pintura anomenada objectiva, podríem desglossar dues modalitats globals — quant a visió pictòrica — entre els nostres artistes: els que han passat per l'impressionisme i els que, de bon principi, se n'han desentès. I entre les personalitats que fusionen aquestes tendències, situaríem el nostre Domènec Carles.

Si l'impressionisme fos un senyor de carn i ossos i ens fes l'honor de concedir-nos audiència, pressentim que la conversa aniria així:

Impressionisme. — Valga'm Déu, on he anat a parar! De què han servit les meves prediques d'oxigenació i estimació de la Natura? Per què no ha deixat una valuosa descendència el meu volgut *poulain* Manet? Tota la pintura que veig avui no l'entenc i ja no sé on sóc. I de tot en té la culpa aquell capsigrany de Cézanne amb les seves teories del conus, el cilindre i l'esfera. I després, només faltava aquest famós Picasso, i per acabar-ho d'adobar, el vostre compatriota Miró se les empra amb una cosa que en diuen el subconscient. Vaja, ja en tinc prou!...

Nosaltres contestaríem. — No s'exasperi, venerable senyor. Vostè ha fet la seva feina, mereixedora dels millors elogis. On seríem ara, si els nostres pares, obeint les seves prediques, no haguessin abandonat l'acadèmica pintura de ropatges i d'història.

Però, perdoni!, el temps no passa en va. De la mateixa manera que els seus meravellosos patrociniats s'aprofitaren de les inquietuds renovadores de Rousseau, Dupré, Daubigny i Courbet, nosaltres podem també aprofitar-nos de les troballes d'aquell — per vostè eixelebrat Cézanne; i això ha succeït tant a casa seva com aquí a Catalunya.

En aquesta terra hem tingut una prestigiosa generació que ha sabut continuar, aciençadament, les seves renovadores recerques però sense subjectar-se als formulismes dels seus Bonnard, Vuillard, etc., sinó,

Amb tot i la pronunciada tendència renovadora que hem anomenat, cal subratllar l'admirable nota núm. 25 per la seva afuada expressivitat vuitcentista. Posats a remarcar teles notables, hauríem de transcriure gairebé tot el catàleg, puix que en cada una trobaríem el seu particular encant. Preferim els paisatges *Mallorca, La Punta, Port*

rics es fan remarcar per llur composició ben resolta. Algunes deficiències d'execució no són suficients per a esmortir la seva gràcia. Hi ha fragments d'una justesa sorprenent de les variades qualitats del motiu; i l'ingeniuisme del seu estil és prou entonamentat per a no devenir un altre banal neo-pesebrisme.

D. CARLES. — Marina

de Barcelona, La vall, La casa i Desmai, i de les flors escollíem *Margarides, Roses* i les retolades amb els núms. 21 i 22.

L'art exquisit de Carles es troba en plena fortitud i a la vegada en noves aspiracions, de les quals esperem altres èxits tan apreciables com aquesta exposició que demà es clausura.

Màrius Vives ens presenta una cinquantena d'escultures a les Galeries Laietanes. Es un recull de diverses èpoques des de l'any 1924 fins a les darreres obres.

MARIUS VIVES. — Composició

més aviat, assimilant-se el concepte de l'impressionisme.

Em sembla, doncs, que aquesta adaptació dels nostres artistes l'ha de satisfer, però és en va que rondini contra les actuals inquietuds perquè, equivocats o no, segueixen el seu exemple.

Hi ha, encara, egregi senyor, un fet simpàtic i inevitable, al qual s'ha d'acostumar: el seu successor el *Fauvisme* segueix conquistant-li els clients. Vagi, si no, a La Pinacoteca i veurà com el pintor Carles llueix un flamant vestit d'una coloració més «matissada» (de Matisse) que abans i un tall elaborat per unes altres «manetes» (de Manet) que, val a dir, li escau correctament.

Deixant de banda aquest diàleg imaginari, assenyalant l'actual exposició de les pintures de Carles com una altra mostra convincent del seu assenyat mestratge. Carles té el do de la pintura i, per això, faci el que faci, sempre hi haurà aquell mínim de veritable qualitat pictòrica, tan rar d'aconseguir.

Què opineu de l'arquitectura moderna?

Preguem als senyors arquitectes que hem consultat amb aquest tema i que encara no ens han contestat, que tinguin l'amabilitat d'enviar-nos, per aviat, llur opinió, perquè voldríem començar a publicar aquesta interessant enquesta.

Un Chien Andalou, el títol del film de Dalí i Buñuel ha fet fortuna. Hem rebut una invitació d'una exposició de quadros i dibuixos del pintor Francesc Domingo, la qual serà exhibida au «Chien Andalou» chez Maurice Boussus, 12, Avenue du Maine, Montparnasse.

MARIUS GIFREDA

Exposició d'Escultura Internacional.

Aquesta exposició que ara acaba de celebrar-se a París, degut al crític d'art E. Teriade i al marchand Jacques Darnetel, ha estat un èxit sense precedent. Per a fer remarcar l'èxit dels escultors que representen Catalunya dintre d'escultura mundial, donem aquest article de John Xceron, crític d'art de *Chicago Daily Tribune*, on es veu el paper preponderant que tenen en el mercat internacional els Maillol, Manolo i Gargallo.

Archipenko hi és representat per alts relleus colorits, dintre l'estètica cubista.

Brancusi, amb la seva abstracció cap a una puresa que condueix a la forma geomètrica pura, on podria anar directament i fer-ho fer per qualsevol. No es necessita ésser artista per a fer un cub o una esfera.

Bourdelle representat per una de les seves demostratives del seu ofici, del seu teatralisme.

Csaky, altre dels abstraccionistes. Despiu — l'escultor a la moda, estètica realista i sana, mancada però d'originalitat — sobresurt com ningú en els retrats, però defalleix en les figures senceres.

De Fiori, mal representat, igualment que els escultors alemanys que hi exposen.

Gargallo, molt bé amb la seva *Ballarina* i el seu *Arlequí*, que donen una idea perfecta del seu art en el seu aspecte d'escultura en metalls.

Hernández, l'escultor animalista que hi té un simi, guanya molt per la qualitat del granit, millor sense acabar, però sempre serà l'obra d'un artista mediocre.

Lipschitz, *Els Enamorats*, gran estàtua representant un marit i muller, suposant que la parella fossin casats, no volem creure el contrari; de totes maneres en aquesta gran *machine* triomfa més el jueu que no pas l'escultor. Aquest no es veu enlloc; es veu que els enamorats no l'havien de menester per a res.

Laurens, obres per a l'arquitectura, molt segle XVIII adaptat al cubisme. Gràcia francesa. Molt fluix.

Manés, influencat de Laurens, menys original, però més fort.

Manolo, poc representat, un xic més fort; una mica més culte i ens trobaríem davant de l'escultor més formidable dels temps moderns, però no es així i es deixa guanyar per Maillol, la *Venus* del qual s'emporta tots els nostres entusiasmes.

Maillol i Gargallo són les dues tendències i són els dos mestres d'aquesta exposició; els més honestos, sense cap trapasseria, tenen les mans netes tant l'un com l'altre.

Matisse, Picasso i Renoir: tres pintors que han fet escultura. Cap interès; Renoir en té una mica, perquè les seves escultures són realitzades per un escultor, i aquest català, que es diu Guimó. Preferim m's sensibles, encara que més mal fetes, les que ha fet aquest artista directament i que foren els retrats dels seus fills, així com aquestes exposades suara són els retrats dels seus quadros.

Tombros, un escultor grec, poc representat.

Zadkine, escultor d'avantguarda que comença a cansar.

Aquesta exposició malgrat aquestes reserves, potser un xic severes, no deixa de tenir una gran importància, puix la gent que hi exposen són homes que han donat el to, i si bé no ens agraden, tenen sempre un interès, ço que manca a la plèiade de genis que cada país té en abundància.

Miquel Villà,
pintor neo-romàntic

Miquel Villà no té un moment joïós en els seus quadros. La joia, aquesta joia en la qual sovint s'emparen els esperits fàcils, no s'ha pronunciat mai al pinzell d'aquest artista. Villà enfosqueix, dramatitza i inventa el sofriment de l'objecte.

La suavitat del paisatge francès, quan ha passat pel seu sedàs, es torna inquietant i angiosa. Fuig de l'ampla ratlla dels horitzons i de les monotonies extenses — ple cel, ple camp — i s'atansa als indrets de límit curt, però expressiu. I aquesta expressió, Villà la veu sempre turmentada per dins, tant si la lliga una lassa aparença com si l'atia un oreig de drama.

Vora el Sena ha trobat motius profunds, troncs anquilosats, tofes d'arbrada brutes i esponjades, traus d'aigua d'una mansuetud malaltissa i lífrica i tot ho ha portat a la tela accentuat, intensificat, amb el patètic sembrat al moll de les coses, correctament, sincerament, sense ni grans audàcies ni grans dubtes.

Villà barreja poc el cel francès en els seus quadros; el veu mancat de vehemència i això no s'adiu gaire al dramatisme que seu quadros; el veu mancat de vehemència tothora està disposat a contar-nos aquest jove pintor. Li pren solament la seva llum esmortida que cau com una glassa ombrívola sobre el paisatge i el fa apte a les emocions més amagades. I així resulta que el que viu i el que pren interès pictòric és la terra i no el cel. L'objecte, boirat, fi, o rúfol, sota aquest gris etern del cel francès, té la seva màxima expressió en ell mateix.

Per contra, els indrets mediterranis tenen al costat de l'interès de cel com a llum, el del cel com objecte.

Villà, atent a la violència de la naturalesa, ama la violència del nostre cel i en els paisatges de Masnou i de Poble de Segur el sovinteja com un element expressiu que juga el seu paper en l'emoció total de la tela.

La pintura mediterrània de Villà té, sobre el sentit humà i dramàtic de la seva pintura francesa, tons de passió i de violència assenyadíssims.

Això no vol dir que Villà faci pintures distintes. Són els elements que canvien i ell, que viu l'emoció de les coses, no pot restar igual davant la grisa configuració de les ribes del Sena que davant la masle expressió de certes contrades catalanes.

L'element líric per essència en els quadros de Villà és l'aigua. Figura sempre com un guaita serà i inalterable que reflecteix sense descompondre el seu recolliment, les teulades vermelles de les cases o les verdes cabelleres dels arbres sovint amb aire d'esperitats.

Aquesta aigua ombrívola i transparent, mansueta i silenciosa, llicca com un repòs entre l'alenada tumultuosa de les teles.

Villà segueix el camí neo-romàntic dels seus començaments, cada dia més ple, cada dia més madur. Vlaminck s'endevina sensiblement al través de la seva obra. Villà, però, no segueix Vlaminck; segueix la ratlla del seu temperament.

RAMON XURIGUERA

DISCOS

EL MUSEU DE DISCOS

El disc pot servir com a primera matèria per a la formació d'un veritable museu en el qual es recollirà, per a coneixement de temps venidors, el que ara es faci en matèria d'interpretació musical.

Això no vol dir que calgui conservar condensat en el disc, l'art d'interpretació dels divos i dels virtuoses com únic material d'interès, puix s'ha de reconèixer una similitud de procediments en tots ells. En canvi pot servir de molt saber la interpretació que a llurs obres donen els compositors. En la nostra època tenim un cas ben remarcable: per distintes audicions públiques i en diversos enregistraments d'obres de Stravinsky dirigides per ell mateix i per altres mestres, ens adonem de la distància que va de les unes a les altres. Només el disc servirà per aquest afer en l'esdevenidor, amb més claredat que les mateixes anotacions de la partitura.

Hi ha un altre servei del disc que ara comença a utilitzar-se: per a obtenir un bon recull del folk-lore musical és el millor procediment, i més encara per a conservar-ho. Servei semblant presta en acostar-nos tofa la música exòtica, ja que res no hi ha com el gramòfon per a servir-nos-la amb similitud d'ambient.

Aquestes tres manifestacions poden ésser objecte d'una ordenació sistemàtica destinada a un museu de música. Darrerament això ja s'ha portat a la pràctica. A la Sorbona, s'ha constituït l'anomenat Museu de la Paraula, que amb elements auxiliars organitza missions de recerca. Així s'han obtingut més de cent cinquanta discos a base del folk-lore de Romania, fins ara no gens conegut i que té bellesses úniques.

També s'han dirigit les recerques a la Cerdanya, encara que d'aquest país ja és prou coneguda la col·lecció de la casa Parlophon perquè calgués una nova edició.

L'Institut de Fonètica publica els resultats en edicions de discos que no es poden exigir de les empreses editores de caràcter comercial.

Ja és coneguda i aplicada la utilitat del disc per a l'ensenyament de llengües, potser i tot ha estat exagerada. Hi ha encara moltes llengües que als erudits poden interessar; amb el disc es pot fer un estudi complet de la seva fonètica.

Tot això no vol dir sinó que al costat de les empreses editores que han de cercar el guany, s'ha de crear amb fins pedagògics un altra edició que avui només apunta, però que ha de desenrotllar-se, tal com ha esdevingut amb el cinema, on al costat del film dirigit al públic, s'ha creat, aprofitant-se dels mateixos mitjans, el cinema educatiu.

J. G.

ESPECIALITAT
EN LA MIDAJaume I, 11
Telèf. 11655Oïu l'Orquestra
PAU CASALS
en discos elèctrics
"La Voz de Su Amo"

Cada concert de l'Orquestra de Pau Casals és una ratificació del que la tasca d'aquest gran artista representa per al públic. Les obres del seu repertori són escoltades amb veritable delectació.

"La Voz de Su Amo" té impresionades obres del repertori de Pau Casals en discos elèctrics, perfectes per la seva brillant sonoritat i reproducció. Oïu-los en una agència.

"LA VOZ DE SU AMO"

GRAN PREMI DE L'EXPOSICIÓN
INTERNACIONAL DE BARCELONAJoies
pellotjes

J. Roca

Rambla del Centre 33.
Passatge Bacardi, 2.

— Per què fas tant soroll?
 — Es per divertir el meu germanet.
 — I on és el teu germanet?
 — Dintre el cossi.

(Ric et Rac.)

La senyora. — I es pensa que s'hi estarà molt temps aquí? Ja ha estat en moltes cases.

La cambrera. — Sí, però la senyora ha de saber que no me n'he anat mai de cap casa pel meu gust.

(The Humorist.)

— No he criad pas la meua filla perquè visqui al costat d'un ximple.
 — Per això, un cop casats, ens en anirem a viure a un altre pis.

(L'Intransigent.)

UN DRAMA A L'ARCA

Noè. — Que has dormit bé, en un llit de dos?

El gos. — No!

Noè. — I per què?

El gos. — No vull dormir mai més amb el porc espí!

(Ric et Rac.)

Una veu des de dalt de l'escala. — Què està fent, Antònia?

Antònia. — Res, senyora; ja està fet.

(London Opinion.)

Exposició de Barcelona de 1930

OBERTURA DEL RECINTE

Dies feiners, a les deu del matí   Dies festius, a les nou del matí

TANCAMENT DEL RECINTE

Dies feiners, a les nou de la nit   Dissabtes, vigílies dies festius i dies festius, a les deu de la nit

PREUS D'ENTRADA

Dies feiners, 2'10 ptes.   Dies festius, 1'05 ptes.

NOTA: En aquests preus va inclòs l'impost de Protecció a la Infància.

Palau Nacional

Obert cada dia, des de les deu del matí a les quatre de la tarda.

Entrada. 1'05 ptes.

Palau de l'Art Modern

Obert des de les deu del matí fins a les quatre de la tarda.

Entrada gratuïta.

Poble Espanyol

Obert cada dia, des de les deu del matí a les nou del vespre. Dissabte, vigílies de dies festius i dies festius, obert fins a dos quarts de deu de la vetlla.

Entrada ordinària: 1,05 ptes.

Els altres Palaus oberts al públic podran ésser visitats cada dia, de deu a una del matí i de tres a vuit de la tarda.

Pavelló Reial

Obert cada dia, de deu a una del matí i de tres a vuit de la tarda.

Entrada gratuïta.

Palau de les Missions

Obert cada dia, de deu a una del matí i de tres a vuit de la tarda.

Entrada: 0'50 ptes.

El públic podrà contemplar cada dia les fantàstiques il·luminacions i els jocs d'aigua.

Dies feiners, d'onze a una del matí i de quatre a sis tarda. Dies festius, de deu a una del matí i de quatre a sis tarda.

Brollador lluminós i cascades en combinacions alternades.

Cada dia, de sis a vuit del vespre.

Gran Parc d'Atraccions

ENTRADA D'AUTOMOBILS AL RECINTE

Dies feiners . . . . . 4 pessetes

Dies festius . . . . . 2 " "

NOTA: Els passis gratuïts d'entrada al recinte són vàlids fins a nou avís.

AIGUA DE ROCALLAURA

La deu més rica del món

Si vostè pateix d'Albuminúria, Litiasis àfrica (mal de pedra), Bronquitis paraneumàtiques, Neiritis crònica, es curarà radicalment amb

AIGUA DE ROCALLAURA

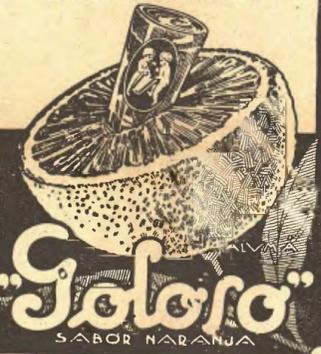
S'expèn amb ampolles de litre i de mig litre i en garrafons de vuit litres

Distribuidors generals

FORTUNY, S. A.

CARRER HOSPITAL, 32, Y SALMERÓN, 133

DELICIOSO PURGANTE ACEITE RICINO

AFISA

Laietana, 18, pral., B

Director

Carles Ossorio

Autoritzacions per a noves indústries

Noves instal·lacions canvis i trasllats

Certificats de productor nacional

Contribució industrial territorial, utilitats

Expedients de protecció de l'Estat

Representant especial a MADRID

Pastilles ASPAIME

Curen radicalment la TOS perquè combaten les seves causes

• Catarros, ronquera, angines, laringitis, bronquitis, tuberculosi pulmonar, asma, i totes les afeccions, en general, de la gola, bronquis, i pulmons. — Les Pastilles ASPAIME són les preferides dels metges. — Les Pastilles ASPAIME són les preferides dels pacients. — Les Pastilles ASPAIME es venen a UNA pesseta la capsula en les principals farmàcies i drogueries.

1 Especialitat Farmacèutica del Laboratori SOKATARG Carrer del Ter, 10   Telèfon 50791   BARCELONA

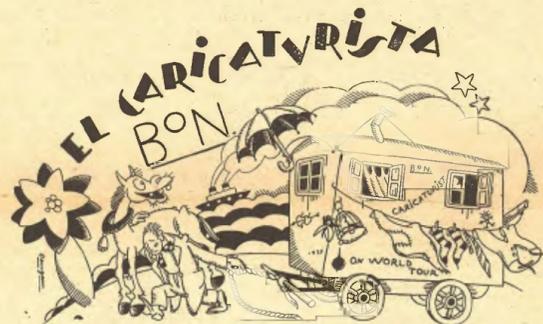

SUBSCRIBIU-VOS A LA

GASETA DE LES ARTS

Redacció i administració: VIA LAIETANA, 37 :: BARCELONA

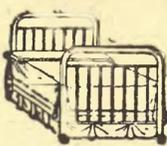
Visiteu a l'Exposició el carro de

Caricatures pròpies: 10 ptes.   Caricatures Exposició: 50 ptes.

Av. del Marquès de Comillas (davant el Poble Espanyol)

Telèfon 34482

Llits daurats i de ferro: Mobles de metall Parasols, Cadires, Bancs i altres articles per a Jardí i Platja: Material sanitari, etc.

Únic despatx de la Fàbrica:

Balmes, 2. - BARCELONA

Subscriuiu-vos a MIRADOR

SETMANARI CATALA

Pelai, 62. - BARCELONA

BUTLETÍ DE SUBSCRIPCIÓ

En

que viu a

carrer

pel preu fixat de 2'50 ptes. trimestre.

de de 19

Signatura

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correus: Apartat 190
 Teleg.: "CARBUROS"

Mallorca, 234
 BARCELONA

Telèfon 72013

CARBUR DE CALCI, Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corubion (Corunya) :: OXIGEN 99 % DE PURESIA, Fàbriques a Barcelona i València :: ACETILEN DISOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid i València :: FERRO MAGNESI i FERRO-SILICI :: SOCARRIMAT i SECAT de fils i peses seda, cotó i altres teixits :: CALEFACCIO INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica :: GENERADORS, BUFADORS. MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

Pressupostos, estudis, consultes i assaigs, gratis

